BR.DDT.2.239.2017.5

U C H W A Ł A Nr XLII / 239 / 2017

Rady Powiatu Niżańskiego
z dnia 19 października 2017 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Niżańskiego na lata 2017 – 2023

Na podstawie art. 4 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1868) w związku z art. 16 b i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.)

Rada Powiatu Niżańskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Niżańskiego na lata 2017 – 2023, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

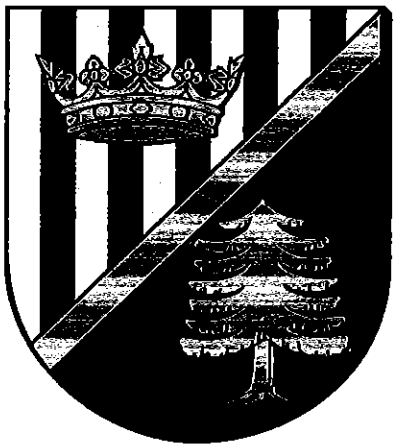
Wykonanie uchwały powierza Zarządowi Powiatu Niżańskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Janusz Nawrocki

Załącznik do uchwały Nr XLII/239/2017
Rady Powiatu Niżańskiego
z dnia 19 października 2017 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Niżańskiego na lata 2017 – 2023

Nisko, październik 2017 r.

1. Wstęp 3

2. Proces wypracowywania strategii 3

3. Charakterystyka Powiatu 4

4. Diagnoza sytuacji społecznej w Powiecie Niżańskim 5

4.1 Demografia 5

4.2 Bezrobocie i ubóstwo 6

4.3 Niepełnosprawność i długotrwała choroba 9

4.4 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności 12

4.5 Uzależnienia alkoholizmu i narkomanii 16

4.6 Zdarzenia losowe 18

4.7 Przemoc w rodzinie 18

4.8 Bezdomność 20

4.9 Usługi opiekuńcze 21

4.10 Umieszczanie w domach pomocy społecznej 22

5. Podmioty działające w obszarze pomocy społecznej w Powiecie Niżańskim 23

6. Analiza SWOT 39

7. Misja i cele strategii 44

8. Kierunki rozwoju pomocy społecznej w dziedzinach realizowanych przez Powiat 45

9. Sposób i wskaźniki realizacji strategii 49

10. Monitoring i ewaluacja strategii 55

11. Zakończenie 55

1. Wstęp

Obowiązek opracowania powiatowej strategii rozwiazywania problemów społecznych nakłada na samorząd powiatowy ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.). Dokument ten powinien obejmować diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie pomocy społecznej, a także cele, kierunki i sposoby realizacji założonych i planowanych w tym zakresie działań.

Strategia rozwiazywania problemów społecznych to instrument, dzięki któremu możliwe jest wskazanie najważniejszych problemów społecznych mieszkańców Powiatu Niżańskiego i wdrożenie odpowiednich przedsięwzięć ukierunkowanych na jej nadrzędny cel jakim jest poprawa życia i dobro człowieka.

W związku z powyższym, niezbędna jest dogłębna analiza, właściwe określenie problemów i przedstawienie realnych do zrealizowania celów. Stworzenie strategii jest również konieczne po to, aby samorząd mógł pozyskiwać środki zewnętrzne na realizację projektów z zakresu pomocy społecznej.

Założenia strategii są zgodne z innymi kluczowymi dokumentami rozwojowymi tj:

a) Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020:
   - w zakresie celów strategicznych – zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób niepełnosprawnych, poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
   - w zakresie celów szczegółowych – rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, wsparcie dla osób zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie oraz dla osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.

b) Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020:
   - w zakresie celów operacyjnych – wzmocnienia systemu pieczy zastępczej oraz wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, zmiany postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, rozwojowi partnerstwa i otoczenia na rzecz ekonomii społecznej.

c) Strategią Rozwoju Powiatu Niżańskiego na lata 2016 – 2023:
   - w zakresie celu strategicznego – stworzenia wszechstronnego systemu wsparcia rodziny,
   - w zakresie kierunków rozwoju – zapewnienie najlepszych warunków wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodziców, rozwijania systemu wspierania niepełnosprawnych i seniorów, zagwarantowania odpowiedniej pomocy ofiarom przemocy i usamodzielnianym wychowankom różnych form opieki zastępczej.

2. Proces wypracowywania strategii

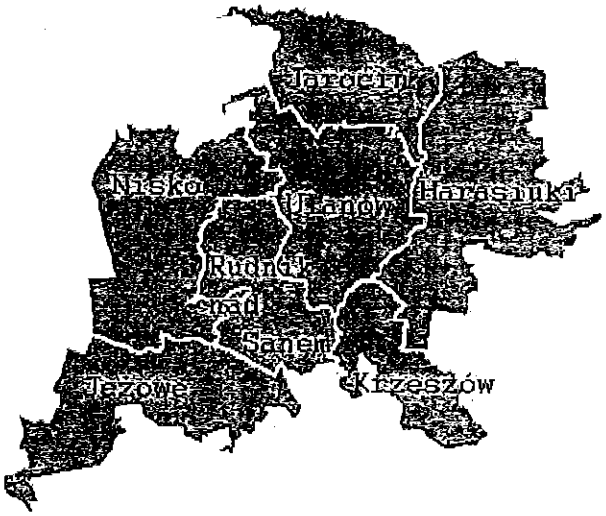
Prace nad wypracowywaniem niniejszej strategii koordynował Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku – Marta Ciosmak, natomiast materiał został opracowany przez zespół, w którego skład weszli: Dyrektor Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Nisku – Dorota Rabińska, Dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Rudniku nad

Sanem – Marta Szczepańska, Kierownik Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem – Ewa Maziarz, Kierownik Warsztatów Terapii Zajęciowej i Środowiskowego Domu Samopomocy w Rudniku nad Sanem – Ks. Tomasz Szostek, Dyrektor Domu Dziecka „Nasz Dom Dzieciątka Jezus" w Rudniku nad Sanem – S. Irmina Butowska, Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku – Piotr Rutyna, Naczelnik Wydziału Edukacji, Spraw Społecznych i Promocji Starostwa Powiatowego w Nisku – Anna Orzoł.

Podstawą do opracowania diagnozy społecznej ujętej w strategii były informacje i materiały uzyskane z następujących instytucji: Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu, Komenda Powiatowa Policji w Nisku, Powiatowy Urząd Pracy w Nisku oraz Starostwo Powiatowe w Nisku. Ponadto wykazano dane statystyczne z baz danych Głównego Urzędu Statystycznego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku.

3. Charakterystyka Powiatu Niżańskiego

Powiat Niżański leży w Kotlinie Sandomierskiej na skraju Puszczy Sandomierskiej. Rozpościera się po obu stronach rzeki San w północnej części województwa podkarpackiego i stanowi lokalną wspólnotę samorządową tworzoną przez mieszkańców powiatu oraz terytorium obejmujące 7 gmin.

Mapa powiatu z podziałem administracyjnym na gminy

Od północy i północnego wschodu administracyjnie powiat niżański graniczy z powiatem janowskim i biłgorajskim (woj. lubelskie), od wschodu z powiatem leżajskim, od południa i południowego zachodu z powiatem rzeszowskim i kolbuszowskim, a od zachodu z powiatem stalowowolskim. Powiat niżański położony jest w północnej części województwa podkarpackiego, przy obrzeżach województwa lubelskiego.

Powierzchnia powiatu wynosi blisko 786 km^2, zaś administracyjnie współtworzy go siedem gmin:

trzy miejsko – wiejskie:

- **Gmina i Miasto Nisko** (142 km^2, co stanowi 18,13% powierzchni powiatu niżańskiego),
- **Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem** (79 km^2, co stanowi 10,02% powierzchni powiatu niżańskiego),
- **Gmina i Miasto Ulanów** (119 km^2, co stanowi 15,22% powierzchni powiatu niżańskiego),

oraz cztery gminy wiejskie:

- **Gmina Harasiuki** (168 km^2, co stanowi 21,42% powierzchni powiatu niżańskiego),
- **Gmina Jarocin** (91 km^2, co stanowi 11,51% powierzchni powiatu niżańskiego),
- **Gmina Jeżowe** (124 km^2, co stanowi 15,76% powierzchni powiatu niżańskiego),
- **Gmina Krzeszów** (62 km^2, co stanowi 7,94% powierzchni powiatu niżańskiego).

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2015 r. liczba mieszkańców Powiatu Niżańskiego wynosiła ogółem 67 178 osób. Gęstość zaludnienia wynosiła średnio 86 osób na km^2.

4. Diagnoza sytuacji społecznej w Powiecie Niżańskim

Nieustanne zmiany społeczno – gospodarcze zachodzące w polskim społeczeństwie w ostatnich latach wymagają ciągłego dostosowywania i ulepszania form pomocy społecznej przez wskazane do tego celu podmioty.

Skuteczne realizowanie zadań samorządu w zakresie problemów społecznych musi mieć oparcie w odpowiedniej diagnozie, w taki sposób, aby uniknąć negatywnych skutków zachodzących przemian społeczno – gospodarczych. Diagnoza sytuacji społecznej w powiecie wynika z danych uzyskanych na potrzeby opracowania strategii z jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku oraz z innych instytucji z terenu powiatu.

4.1 Demografia

Sytuacja demograficzna stanowi istotny element dla przyszłości każdego regionu. Strukturę ludności powiatu niżańskiego w latach 2011 – 2015, według danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawia tabela 1. Z analizy danych w niej zawartych wynika, że liczba mieszkańców powiatu niżańskiego systematycznie maleje.

Tabela 1. Struktura ludności powiatu niżańskiego.

Lata	Ogółem	Gęstość zaludnienia na 1 km^2	Mężczyźni	Kobiety
2011	67 721	86	33 529	34 192
2012	67 656	86	33 489	34 167
2013	67 521	86	33 426	34 095
2014	67 353	86	33 344	34 009
2015	67 178	86	33 273	33 905

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Na koniec 2015 roku powiat niżański zamieszkiwało 67 178 osób, przy czym miasta liczyły 30 658 osób, natomiast wsie 36 520 osób. Gęstość zaludnienia na 1 km² utrzymuje się na stałym poziomie 86 mieszkańców na km².

Tabela 2. Ruch naturalny w Powiecie Niżańskim w latach 2010 – 2015.

Lata / Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Małżeństwa	364	384	351	315	333	304
Urodzenia żywe	619	574	574	553	562	529
Zgony ogółem	591	600	613	615	566	606
Przyrost naturalny	28	-26	-39	-62	-4	- 77

Źródło Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Z powyższego zestawienia wynika, że systematycznie spada liczba zawieranych małżeństw i urodzonych dzieci a liczba zgonów utrzymuje się na wyrównanym poziomie, co powoduje ujemny przyrost naturalny.

Strukturę ludności według grup wiekowych w latach 2010 – 2015 przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Ludność powiatu niżańskiego według grup wiekowych\ w latach 2010 – 2015.

Ludność w wieku	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność ogółem, w tym:	67 842	67 721	67 656	67 521	67 353	67 178
- w wieku przedprodukcyjnym	10 936	10 597	10 282	9 969	9 809	11 715
- w wieku produkcyjnym	46 644	46 665	46 717	46 645	46 394	44 044
- w wieku poprodukcyjnym	10 262	10 459	10 657	10 907	11 150	11 419

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Struktura wiekowa mieszkańców Powiatu Niżańskiego ulega trendom ogólnokrajowym, wedle których następuje spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, a następuje wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Ta negatywna tendencja będzie skutkować wzrostem kosztów sytemu ochrony zdrowia i opieki nad ludźmi starszymi.

4.2 Bezrobocie i ubóstwo

Jednym z głównych problemów występujących w Polsce w obszarze polityki społecznej jest zjawisko bezrobocia. Jako bezrobotnego uznaje się osobę niezatrudnioną, nieprowadzącą działalności gospodarczej i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze pracy). Bezrobocie wywołuje negatywne skutki

społeczne, m.in. problemy rodzinne, trudności materialne, alienację społeczną, patologie np. alkoholizm i przemoc w rodzinie czy przestępczość.

Powiat Niżański od kilku lat przoduje na Podkarpaciu jako powiat z najwyższą stopą bezrobocia (na koniec 2015 r. wynosiła 20%, w województwie 13,2%, a w kraju 9,8%). Istotny wpływ na sytuację na rynku pracy w naszym powiecie ma przede wszystkim jego rolniczy charakter oraz słabe uprzemysłowienie.

Strukturę bezrobotnych przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Struktura bezrobotnych w powiecie niżańskim w latach 2010 – 2015.

Lata	Ogółem	Kobiety	Z prawem do zasiłku		Bez prawa do zasiłku	
			ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
2010	5 393	2 651	989	409	4 404	2 248
2011	5 686	2 887	958	464	4 728	2 423
2012	5 610	2 809	993	465	4 618	2 343
2013	6 237	3 068	996	412	5 241	2 674
2014	5 477	2 751	780	363	4 697	2 388
2015	4 603	2 219	746	332	3 857	1 887

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Nisku

Bezrobocie na terenie naszego powiatu jest zjawiskiem dynamicznym i zmiennym co ilustruje powyższa tabela. Najwyższy poziom bezrobocia w powiecie niżańskim był odnotowany na koniec 2013 r., natomiast już lata 2014 - 2015 wyróżniały się dużym spadkiem osób bezrobotnych.

Tabela 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej lub wsparcia z powodu bezrobocia (wg gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	229	222	189
Jarocin	52	55	32
Jeżowe	261	245	234
Krzeszów	95	84	93
Nisko	357	348	306
Rudnik nad Sanem	451	421	401
Ulanów	123	112	102
RAZEM:	**1 568**	**1 487**	**1 357**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Tabela 6. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w latach 2013 – 2015.

Lata	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni długotrwale ogółem
2013	6 237	1 558
2014	5 477	1 571
2015	4 603	1 160

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie

W porównaniu z latami poprzednimi poprawiła się sytuacja na lokalnym rynku pracy. Spada liczba osób pozostających bez pracy co przekłada się na spadek liczby osób korzystających z systemu pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

Tabela 7. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkujących poszczególne gminy powiatu niżańskiego w latach 2013 – 2015 (dane na 31 grudnia)

Lata	Gmina						
	Harasiuki	Jarocin	Jeżowe	Krzeszów	Nisko	Rudnik nad Sanem	Ulanów
2013	707	455	959	344	1 944	1 054	774
2014	618	403	834	329	1 719	885	689
2015	517	329	706	286	1 372	816	577

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Nisku

Na koniec 2015 r. wśród bezrobotnych w powiecie niżańskim znaczną grupą stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – 1 036 osoby, najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią bezrobotni z wykształceniem zawodowym – 1 273 lub policealnym i średnim zawodowym – 1 206. Natomiast najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem wyższym – 612 osób i średnim ogólnokształcącym – 476 osób (dane GUS).

Negatywnym następstwem zapoczątkowanych pod koniec XX w. przemian ekonomicznych było narastanie w Polsce nierówności społecznych. Dlatego pomimo nieustannego rozwoju gospodarczego kraju, problem ubóstwa nie przestaje znikać z ogólnopolskich statystyk. Podłożem biedy są przede wszystkim takie czynniki jak bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe), niepełnosprawność, wielodzietność (program rządowy Rodzina 500+ może wyeliminować ten czynnik w przyszłych latach) i brak wykształcenia.

Niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka typu: wyżywienie, ubranie, opieka zdrowotna, mieszkanie, uzyskanie wykształcenia, nie daje człowiekowi szansy do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

W latach 2013 – 2015 spadła liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu ubóstwa.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej lub wsparcia z powodu ubóstwa (wg gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	272	267	239
Jarocin	168	140	132
Jeżowe	280	266	268
Krzeszów	113	115	135
Nisko	253	293	272
Rudnik nad Sanem	490	463	446
Ulanów	200	183	179
RAZEM:	1 776	1 727	1 671

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Z notowanego przez Polskę w ostatnich latach wzrostu gospodarczego nie korzystają osoby dotknięte biedą utrwalona, głęboką, przekazywaną międzypokoleniowo. Biorąc pod uwagę dane zawarte w powyższej tabeli największe natężenie problemu ubóstwa osób ubiegających się o pomoc i wsparcie w ośrodkach pomocy społecznej występuje w gminach Jeżowe i Harasiuki.

4.3. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Zjawisko niepełnosprawności to jeden z najczęstszych problemów społecznych spotykanych na całym świecie. Powszechna w Polsce definicja niepełnosprawności zawarta w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.), niepełnosprawność określa jako trwałą albo okresową niezdolność wypełniania poszczególnych ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Także Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) nie określa niepełnosprawności jako wyłącznie problemu zdrowotnego. W swojej istocie jest to bowiem zjawisko złożone, odzwierciedlające interakcję pomiędzy cechami ciała człowieka i cechami społeczeństwa, w którym on żyje.

Ważnym rozgraniczeniem niepełnosprawności jest jej rozróżnienie pomiędzy niepełnosprawnością prawną a biologiczną. Osobą niepełnosprawną prawnie jest osoba, która ma odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Osobą niepełnosprawną biologicznie jest osoba, która nie ma orzeczenia, ale charakteryzuje się całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolnością do wykonywania czynności podstawowych.

Tabela 9. Liczba wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w latach 2013 – 2015.

Lata / Podmiot	2013	2014	2015
Dzieci i młodzież do 16 roku życia	218	227	221
Osoby powyżej 16 roku życia i dorosłe	1 234	1 170	1 373

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku

Najwięcej osób niepełnosprawnych korzysta z systemu pomocy społecznej w gminach: Nisko, Jeżowe, Rudnik nad Sanem i Harasiuki.

Natomiast w gminach: Jarocin, Krzeszów i Ulanów liczba niepełnosprawnych ubiegających się o pomoc i wsparcie wynosi poniżej 100 osób.

Tabela 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej lub wsparcia z powodu niepełnosprawności (wg gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	123	126	111
Jarocin	15	15	9
Jeżowe	176	168	161
Krzeszów	47	44	63
Nisko	227	219	231
Rudnik nad Sanem	187	148	148
Ulanów	78	89	90
RAZEM:	**853**	**809**	**813**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Tabela 11. Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi niżańskiemu na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w latach 2013 – 2015.

Nazwa	2013	2014	2015	RAZEM
Środki przekazane (w zł)	1.252.407,00	1.309.775,00	1.423.173,00	3.985.355,00
Środki wykorzystane (w zł)	1.252.399,75	1.309.616,57	1.423.164,82	3.985.181,14
Środki zwrócone (w zł)	7,25	158,43	8,18	173,86

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Tabela 12. Wykaz zadań realizowanych ze środków PFRON – wg algorytmu w latach 2013 – 2015.

Nazwa zadania	2013		2014		2015	
	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków
Turnusy rehabilitacyjne	86	46	87	37	69	35
Dofinansowanie do przedmiotów ortopedycznych i pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego osób indywidualnych	219	127	293	254	262	227
Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	57	24	53	30	91	42
Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki	8	5	0	0	4	3
RAZEM:	**370**	**202**	**433**	**321**	**426**	**307**

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Z powyższych danych wynika, iż pomimo wzrostu środków PFRON przekazywanych Powiatowi Niżańskiemu w ramach algorytmu (tabela 11) duża część wniosków o dofinansowanie pozostaje niezrealizowana – głównie z uwagi na niewystarczające możliwości finansowe.

Tabela 13. Wysokość środków PFRON przekazanych Powiatowi Niżańskiemu na realizację pilotażowego programu pn. „Aktywny samorząd" w latach 2013 – 2015.

Nazwa	2013	2014	2015	RAZEM
Środki przekazane (w zł)	118.322,07	155.543,64	136.194,01	**410.059,72**
Środki wykorzystane (w zł)	117.957	154.293,60	133.756,98	**406.007,58**
Środki zwrócone (w zł)	365,07	1250,04	2 437,03	**4 052,14**

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Tabela 14. Liczba złożonych i zrealizowanych wniosków w ramach programu pilotażowego pn. „Aktywny samorząd" w latach 2013 – 2015.

Nazwa zadania	2013		2014		2015	
	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków
Moduł I	20	14	23	16	4	3
Moduł II	28	28	42	39	44	43
RAZEM:	**48**	**42**	**65**	**55**	**48**	**46**

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Wysokość środków finansowych PFRON jakie samorząd powiatowy otrzymał na realizację pilotażowego programu pn. „Aktywny samorząd" w latach 2013 – 2015 pozwoliła na skierowanie pomocy do dużej ilości beneficjentów tego programu.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jasno nie definiuje terminu długotrwałej choroby - co często powoduje problem z jej właściwą interpretacją. Jednakże można przyjąć, iż w systemie pomocy społecznej właściwe określenie długotrwałej choroby – często utożsamianej mianem przewlekłej, jest ściśle związane z koniecznością pomocy dla osoby chorej na skutek wzrostu wydatków związanych z chorobą. Warto zauważyć, iż konsekwencją długotrwałej choroby są niejednokrotnie kolejne problemy społeczne m.in. niepełnosprawność, bezrobocie oraz ubóstwo.

Tabela 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej lub wsparcia z powodu długotrwałej choroby (wg gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	159	165	155
Jarocin	2	2	6
Jeżowe	173	166	173
Krzeszów	82	86	107
Nisko	282	270	291
Rudnik nad Sanem	240	207	203
Ulanów	72	72	76
RAZEM:	**1 010**	**968**	**1 011**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Najwięcej osób korzysta z pomocy społecznej lub wsparcia z powodu długotrwałej choroby w gminach: Nisko, Rudnik nad Sanem, Jeżowe, Harasiuki i Krzeszów.

Natomiast w gminach: Jarocin i Ulanów liczba tych osób wynosi poniżej 100 osób.

4.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności

W naszym kraju wciąż występują trudności związane z nieumiejętną lub nieprawidłową opieką rodziców wobec swych dzieci. Ogromna większość wychowanków rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej trafia pod opiekę często obcych ludzi na skutek bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych swoich własnych rodziców. Zatem osoby, które z założenia winny zapewnić im prawidłowy rozwój psychofizyczny niejednokrotnie stanowią dla nich zagrożenie.

Pomoc i wparcie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych świadczona być może przez instytucje i osoby działające w ramach pomocy społecznej i realizowana w różnorodnym zakresie między innymi poprzez:

- wzmocnienie jej roli i funkcji,
- rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych,
- wsparcie w opiece i wychowaniu dziecka,
- terapię i poradnictwo specjalistyczne,
- podniesienie świadomości w przestrzeni planowania oraz funkcjonowania rodziny.

Wsparcie instytucji zewnętrznych przy aktywnym udziale rodziny, uwzględniającym jej własne zasoby realizowane być może również w formie:

- pracy z rodziną,
- pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Najnowsze zapisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575 z późn. zm.) dają szansę polskim rodzinom znajdującym się w kryzysowych sytuacjach.

Pomoc w takich przypadkach świadczona być może poprzez działania kuratora sądowego bądź też poprzez wsparcie asystenta rodziny - osobę powołaną do podejmowania różnorodnych działań zmierzających do zainicjowania lub stworzenia na nowo niezbędnych kompetencji rodzicielskich.

Tabela 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013 - 2015 (według gmin).

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	104	99	92
Jarocin	147	133	117
Jeżowe	127	117	107
Krzeszów	24	16	21
Nisko	59	63	56
Rudnik nad Sanem	117	117	118
Ulanów	51	69	43
RAZEM:	629	614	554

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Tabela 17. Liczba dzieci z terenu Powiatu Niżańskiego umieszczonych w pieczy zastępczej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013 - 2015.

Lata / Forma pieczy zastępczej	2013	2014	2015
Rodzina zastępcza	11	7	7
Placówka opiekuńczo - wychowawcza	17	15	6
RAZEM:	**28**	**22**	**13**

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Z powyższych tabel wynika, iż problem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych w rodzinach na terenie Powiatu Niżańskiego występuje nadal, ale ma tendencję spadkową. Najwięcej rodzin korzystających z pomocy i wsparcia ośrodka pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (tab. 16) jest w gminie Rudnik nad Sanem, Jarocin i Jeżowe. Natomiast najmniejsze wartości dla tego problemu społecznego wystąpiły w gminach Krzeszów, Ulanów, Nisko i Harasiuki.

Tabela 18. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Niżańskiego w latach 2013 – 2015.

Lata / Rodzaj opieki zastępczej	2013	2014	2015
Rodzina zastępcza spokrewniona	15	17	17
Rodzina zastępcza niezawodowa	9	9	10
Rodzina zastępcza zawodowa	0	2	2
RAZEM:	**24**	**28**	**29**

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 18 liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Niżańskiego uległa nieznacznemu zwiększeniu. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w 2014 r. powstały dwie rodziny zastępcze zawodowe.

Tabela 19. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej (pochodzących z terenu Powiatu Niżańskiego) w latach 2013 – 2015.

Lata / Rodzaj opieki zastępczej	2013	2014	2015
Rodzina zastępcza spokrewniona	18	21	23
Rodzina zastępcza niezawodowa	7	13	13
Rodzina zastępcza zawodowa	1	1	1
Instytucjonalna piecza zastępcza	48	53	44
RAZEM:	74	88	81

Źródło: dane własne PCPR w Nisku

Najwięcej dzieci przebywało w rodzinach zastępczych spokrewnionych (dziadkowie, rodzeństwo), placówkach opiekuńczo - wychowawczych w dalszej kolejności w rodzinach zastępczych niezawodowych (dalsza rodzina, osoby niespokrewnione z dzieckiem) oraz rodzinach zastępczych zawodowych.

Ukierunkowanie działań państwa na potrzeby w zakresie ochrony macierzyństwa dotyczy kobiet, które zdecydowały się na posiadanie własnego potomstwa.

Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. w art. 18 wskazuje, że macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a matka – zgodnie z art. 71 § 2 zarówno przed, jak i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa.

Ochrona macierzyństwa w ujęciu socjalnym ma na celu umożliwienie przezwyciężenia trudnych sytuacji, których rodzina nie jest w stanie pokonać wykorzystując własne zasoby i możliwości. Problemem społecznym analizowanym na potrzeby niniejszego dokumentu, macierzyństwo staje się wówczas, gdy następuje kumulacja innych trudności życiowych np. brak pracy, wykształcenia, zły stan zdrowia lub bieda. Trudna sytuacja bardzo często dotyka rodziny posiadające minimum troje dzieci. Należy podkreślić, iż w polskich realiach samo określenie rodzin wielodzietnych obrało niesłusznie dość pejoratywne znaczenie.

Uzyskane informacje z jednostek realizujących na terenie Powiatu Niżańskiego zadania z zakresu pomocy społecznej, obrazują występowanie danego problemu w różnej skali.

Powodem znacznie odmiennych wartości w stosunku do porównywalnych samorządów może być metoda, według której dana jednostka klasyfikuje podmioty, którym udzielana jest pomoc.

Tabela 20. Liczba rodzin korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (według gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	0	0	1
Jarocin	0	2	6
Jeżowe	87	90	86
Krzeszów	25	23	19
Nisko	109	79	81
Rudnik nad Sanem	43	48	53
Ulanów	32	0	0
RAZEM:	**296**	**242**	**246**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Ukazane w tabeli nr 20 dane wskazują, iż największą grupą osób ubiegających się o pomoc i wsparcie w zakresie potrzeby ochrony macierzyństwa są mieszkańcy odpowiednio gmin Jeżowe, Nisko, Rudnik nad Sanem i Krzeszów.

4.5. Uzależnienia alkoholizmu i narkomanii

Samo określenie człowieka – mianem uzależnionego dotyczy osoby, która wykazuje silną potrzebę zażywania ściśle określonych środków, bądź wykonywania konkretnych działań. Katalog uzależnień nie jest stały. Do tych najczęstszych, jak alkohol, nikotyna, hazard czy narkotyki i inne substancje psychoaktywne, dołączają nowe – związane z korzystaniem z internetu, nałogową pracą czy zakupoholizmem.

Problem uzależnień od alkoholu w dalszym ciągu dotyka dużej części społeczności Powiatu Niżańskiego – zarówno bezpośrednio (osoby uzależnione), jak i pośrednio (rodziny, znajomi). Warto zaznaczyć, iż najczęstszym negatywnym skutkiem nałogowego spożywania alkoholu jest zakłócenie prawidłowego życia rodzinnego i wynikającym z niego problemem przemocy w rodzinie. Innymi negatywnymi skutkami spożywania alkoholu są także wykroczenia, przestępstwa, wypadki oraz długotrwała lub ciężka choroba. Ponadto alkoholizm jest często bezpośrednio związany z bezdomnością, bezrobociem oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Z uwagi na powszechność i łatwość nabycia, alkohol staje się dziś towarem pierwszej potrzeby. Dotyczy to zwłaszcza tych ludzi młodych, którzy nie zdają sobie sprawy z konsekwencji wynikających z jego nadmiernego spożywania.

Tabela 21. Liczba osób korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu alkoholizmu (według gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	56	76	57
Jarocin	10	11	9
Jeżowe	12	11	11
Krzeszów	12	19	21
Nisko	72	81	91
Rudnik nad Sanem	44	34	36
Ulanów	4	4	2
RAZEM:	**210**	**236**	**227**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Należy mieć świadomość, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu nie jest wyraźnym odzwierciedleniem rzeczywistej skali tego zjawiska, gdyż zdecydowana część tych osób nie zgłasza się do instytucji udzielającej pomocy lub wsparcia w tym zakresie. Alkoholicy zwykle nie zdają sobie sprawy z tego, że wymagają specjalistycznego wsparcia, traktując swoje uzależnienie jak coś normalnego, nie odbiegającego od ogólnie przyjętych norm ludzkiego zachowania.

Tabela 22. Liczba osób wezwanych na posiedzenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2013 - 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	26	16	31
Jarocin	6	8	4
Jeżowe	23	11	25
Krzeszów	0	0	0
Nisko	31	29	26
Rudnik nad Sanem	3	4	2
Ulanów	1	3	3
RAZEM:	**90**	**71**	**91**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

4.6. Zdarzenia losowe

Zdarzenie losowe jest okolicznością, na którą człowiek nie ma wpływu i która występuje nieoczekiwanie. Zdarzenie to pociąga za sobą nieprzewidywane i negatywne skutki (np. zniszczenia po huraganie, powodzi, śmierć). Konsekwencją zdarzenia losowego może być sytuacja kryzysowa, po której naruszeniu ulega sytuacja zdrowotna, materialna lub społeczna człowieka.

Pomoc potrzebującym znajdującym się w sytuacji kryzysowej jest związana z działaniami tzw. „interwencji kryzysowej".

Tabela 23. Liczba osób korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu zdarzenia losowego (według gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	6	6	3
Jarocin	1	1	0
Jeżowe	6	4	5
Krzeszów	0	0	0
Nisko	0	2	0
Rudnik nad Sanem	0	0	2
Ulanów	0	2	0
RAZEM:	13	15	10

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

4.7. Przemoc w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.) określa przemoc, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodzin, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Formy przemocy w rodzinie:

- przemoc fizyczna;
- przemoc psychiczna;
- przemoc seksualna;
- przemoc ekonomiczna i zaniedbanie.

Biorąc pod uwagę kryterium przemocy w rodzinie jako powód ubiegania się o pomoc lub wsparcie w jednostkach pomocy społecznej z terenu Powiatu Niżańskiego można stwierdzić, iż zjawisko to praktycznie nie było obecne w gminach Jarocin, Ulanów Jeżowe i Krzeszów,

natomiast najwięcej przypadków odnotowano w gminach Nisko, Harasiuki i Rudnik nad Sanem. (Tab. 24)

Tabela 24. Liczba osób korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu przemocy w rodzinie ofiary przemocy (według gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	17	15	18
Jarocin	0	0	0
Jeżowe	2	5	6
Krzeszów	10	5	8
Nisko	90	10	73
Rudnik nad Sanem	21	9	12
Ulanów	0	0	0
RAZEM:	**140**	**44**	**117**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Jednakże, podobnie jak w przypadku alkoholizmu, tak i przemoc w rodzinie pozostaje problemem funkcjonującym w ukryciu. Zdecydowana większość kobiet, doświadczonych zjawiskiem przemocy w rodzinie, nie zgłasza takich przypadków odpowiednim służbom. Dlatego też publikowane oficjalne dane obejmują jedynie niewielki wycinek tego problemu.

Tabela 25. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, którym została udzielona pomoc w ramach interwencji kryzysowej Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem w latach 2013 - 2015.

Lata / Forma pomocy	2013	2014	2015
Pomoc stacjonarna	13	46	16
Pomoc specjalistyczna (psychologiczna, prawna, socjalna, pedagogiczna)	362	359	182
RAZEM:	**375**	**405**	**198**

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku

Pomoc udzielana w ramach interwencji kryzysowej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie obejmowała poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, pracę socjalną, a także pomoc całodobową (zakwaterowanie).

Poniższe dane z Komendy Powiatowej Policji w Nisku w latach 2013 – 2015 w obrazują zjawisko przemocy domowej w Powiecie Niżańskim.

Tabela 26. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wg danych KPP w Nisku w latach 2013 – 2015.

Forma działań \ Lata	2013	2014	2015
Interwencje domowe	146	85	67
Niebieska Karta	166	101	128
Podejrzenie przemocy domowej	226	139	163
RAZEM:	**538**	**325**	**358**

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Nisku

Policyjne dane potwierdzają ogólne przekonanie, że przemoc w rodzinie (w różnych jej formach) jest niestety wciąż obecna w polskich domach. W dalszym ciągu w świadomości wielu mieszkańców problem przemocy w rodzinie jest tematem wstydliwym – przez co bardzo trudnym w faktycznym odzwierciedleniu.

4.8. Bezdomność

Jako bezdomnego ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wskazuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Zdarza się, iż bezdomność jest efektem poprzedzających ją problemów społecznych – m.in. alkoholizmu, narkomanii, bezrobocia czy przemocy w rodzinie. Warto zaznaczyć, iż bezdomność może być także efektem własnego wyboru, jednakże są to zazwyczaj decyzje osób z zaburzeniami natury psychicznej.

Tabela 27. Liczba osób korzystających z pomocy lub wsparcia z powodu bezdomności (według gmin) w latach 2013 -2015.

Gmina \ Lata	2013	2014	2015
Harasiuki	0	0	0
Jarocin	0	0	0
Jeżowe	0	0	0
Krzeszów	0	0	0
Nisko	13	14	17
Rudnik nad Sanem	7	8	8
Ulanów	2	3	2
RAZEM:	**22**	**25**	**27**

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Najwyższa liczba osób ubiegających się o pomoc i wsparcie z powodu bezdomności występowała w gminach Nisko i Rudnik nad Sanem, w pozostałych gminach problem ten był marginalny, bądź całkiem nie występował.

4.9. Usługi opiekuńcze

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Tabela 28. Liczba osób, którym przyznano usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi (według gmin) w latach 2013 – 2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	**2**	**2**	**3**
w tym specjalistyczne	2	2	2
Jarocin	**5**	**7**	**7**
w tym specjalistyczne	5	7	7
Jeżowe	**6**	**4**	**5**
w tym specjalistyczne	0	0	0
Krzeszów	**9**	**13**	**15**
w tym specjalistyczne	3	7	10
Nisko	**144**	**145**	**87**
w tym specjalistyczne	100	101	47
Rudnik nad Sanem	**26**	**29**	**28**
w tym specjalistyczne	17	18	20
Ulanów	**0**	**1**	**2**
w tym specjalistyczne	0	1	2
RAZEM:	**192**	**201**	**147**
w tym specjalistyczne	127	136	88

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Liczba specjalistyczne usług opiekuńczych sukcesywnie spada, co może wynikać z większej liczby osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne na osoby bliskie.

4.10 Umieszczanie w domach pomocy społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Osobę, o której mowa powyżej, kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej. W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę, kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

Tabela 29. Liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej (według gmin) w latach 2013 -2015.

Lata / Gmina	2013	2014	2015
Harasiuki	2	0	1
Jarocin	0	0	1
Jeżowe	0	0	0
Krzeszów	0	0	0
Nisko	8	15	17
Rudnik nad Sanem	2	1	3
Ulanów	0	0	0
RAZEM:	12	16	22

Źródło: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu niżańskiego

Ze szczegółowych danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie niżańskim wynika, że najwięcej osób zostało skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

5. Podmioty działające w obszarze pomocy społecznej w Powiecie Niżańskim

Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej jest organizowana przez organy administracji samorządowej na każdym jej szczeblu. W przypadku samorządu gminnego w Powiecie Niżańskim są to przede wszystkim ośrodki pomocy społecznej:

- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Harasiukach,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarocinie,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeżowem,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzeszowie,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Nisku,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem,**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Ulanowie.**

Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną gminy powołaną do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jednostka ta wykonuje zadania własne oraz zlecone. Są to: m.in. przyznawanie i wypłacanie przewidzianych w przepisach świadczeń; praca socjalna; prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej; analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; realizacja zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych; rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Na terenie Niska istnieje od października 1997 r. **Środowiskowy Dom Samopomocy „Gawra"**, który jest dziennym ośrodkiem wsparcia typu A, B i C, przeznaczonym dla osób przewlekle psychicznie chorych, upośledzonych umysłowo i wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Do końca 2011 roku Środowiskowy Dom Samopomocy działał w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku. Uchwałą nr XIV/122/11 Rady Miejskiej w Nisku z dnia 28 września 2011 roku stał się samodzielną jednostką organizacyjną Gminy i Miasta Nisko. Siedzibą ŚDS jest parter budynku przy ulicy Chopina 31 w Nisku będący własnością Gminy. Zadaniem Domu jest przede wszystkim podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia uczestników. Zajęcia terapeutyczne w ŚDS prowadzone są w formie indywidualnej i grupowej (zespołowej), dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczestników. Można skorzystać z pomocy terapeutycznej, nabyć nowych umiejętności, ciekawie spędzić czas wolny i rozwijać zainteresowania oraz uzyskać pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

Placówka umożliwia także wszystkim uczestników spożywanie dwóch posiłków dziennie (śniadanie i obiad).

Ponadto w gminie Rudnik nad Sanem funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy**, który jest ośrodkiem wsparcia, pobytu dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,

w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Rudniku nad Sanem, przy ul. Rzeszowskiej 35, działający przy Caritas Diecezji Sandomierskiej, rozpoczął swoją działalność 1 listopada 2010 r. Przeznaczony jest dla osób dorosłych, przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także lekkim, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia. ŚDS jako ośrodek wsparcia dziennego w swojej działalności realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając wsparcia uczestnikom i ich rodzinom oraz kompensując skutki niepełnosprawności w sferze zdrowia psychicznego i funkcjonowania społecznego. ŚDS w Rudniku nad Sanem jest placówką dla 33 osób z terenu gminnego i ponadgminnego. Obecnie korzystają z pobytu uczestnicy z gmin: Rudnik nad Sanem, Jeżowe, Ulanów, Jarocin, Harasiuki i Krzeszów. Podstawowym zadaniem Domu jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności podopiecznych niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia.

Skład kadry ŚDS stanowi 12 pracowników: kierownik, psycholog, pracownik socjalny, 4 instruktorów terapii zajęciowej, fizjoterapeuta, pielęgniarka, asystent osoby niepełnosprawnej, kadrowa, kierowca. Zajęcia w ŚDS odbywają się od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 15.00.

W celu kształtowania zaradności i samodzielności życiowej, rozwoju osobistego, społecznego i zainteresowań uczestników, w ŚDS prowadzone są następujące treningi i zajęcia:

- trening funkcjonowania w życiu codziennym w tym; trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi;
- trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury;
- trening umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych;
- trening umiejętności społecznych, w tym: kształtowanie motywacji do akceptowanych przez otoczenie zachowań, kształtowanie nawyków celowej aktywności, jak również kształtowanie zachowań społecznych.

ŚDS zapewnia oparcie społeczne i pomoc dla uczestników i ich rodzin także poprzez świadczenie usług takich jak:

- poradnictwo psychologiczne;
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych;
- pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym: uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia;
- terapia ruchowa, w tym: zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja;
- niezbędna opieka;
- terapia zajęciowa (zajęcia z gospodarstwa domowego, teatralno – muzyczne, komputerowe,

rękodzielnicze, plastyczne).

ŚDS jest wyposażony w udogodnienia umożliwiające funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym. Znajdują się w nim pomieszczenia wyposażone w meble i sprzęty niezbędne do prowadzenia w nich zajęć, w tym:

- sala ogólna umożliwiająca spotykanie się uczestników zajęć i ich rodzin;
- wielofunkcyjne pomieszczenia do prowadzenia działalności wspierającej, aktywizującej i rehabilitacyjnej, między innymi w formie treningów;
- pokój do indywidualnego poradnictwa psychologicznego, socjalnego, pedagogicznego, logopedycznego;
- pokój wyciszeń;
- wydzielone pomieszczenie kuchenne z niezbędnymi urządzeniami i sprzętem gospodarstwa domowego, w którym odbywa się codzienny trening kulinarny;
- jadalnia;
- łazienki wyposażone w wannę i prysznice, toalety, szatnia, pralnia

Od 2013 r. do 2015 r. w ŚDS zwiększyła się liczba miejsc uczestników dotowanych z 30 regulaminowych miejsc na 31 w 2014 r., a następnie w roku 2015 na 33 miejsca regulaminowe. W latach 2013- 2016 beneficjentami wyżej wymienionej placówki były osoby z upośledzeniem umysłowym i przewlekle psychicznie chore, jak również z niepełnosprawnościami sprzężonymi w przedziale wiekowym od 22 lat do 70. W latach 2013-2016 ze wsparcia i pobytu w ŚDS skorzystało 63 osoby z gmin: Rudnik nad Sanem, Jeżowe, Ulanów, Jarocin, Harasiuki, Nisko i Krzeszów. Mieli oni możliwość codziennego dowozu i odwozu na zajęcia wraz z zapewnioną opieką i bezpieczeństwem.

Ważnym elementem w pracy ŚDS była integracja uczestników ze społecznością poprzez ich aktywizację, w celu którym prowadzone były prowadzone różne działania o charakterze sportowym i artystycznym, kulturalnym czy rekreacyjnym. Dużymi osiągnięciami były organizacja i udział:

- w XVI Spartakiadzie Sportowej ŚDS Województwa Podkarpackiego w Rudniku nad Sanem w IV edycji Spartakiady Lekkoatletycznej Osób Niepełnosprawnych w Rudniku nad Sanem, oraz udział uczestników w projektach:
- w latach 2013-2015 udział jedenastu uczestników ŚDS w projekcie „Program aktywizacji społecznej w powiecie niżańskim" opartym na realizacji szkoleń zawodowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków EFS,
- w 2015 r. udział trzech osób w projekcie „Zdobywając mądrość serca, osiągamy mądrość życia" w ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Osób Starszych ASOS na lata 2014-2020 dofinansowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- w 2016 r. udział dziesięciu osób w projekcie „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi" cel 3: integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym – „Razem lepiej", realizowanym przy wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- w latach 2016-2017 udział jednej osoby w projekcie „Praca urzeczywistnieniem siebie" – wyjście osób niepełnosprawnych z województwa świętokrzyskiego, podkarpackiego, lubelskiego na rynek pracy współfinansowany ze środków PFRON.

Na poziomie samorządu powiatowego w obszarze polityki społecznej funkcjonują:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku to jednostka organizacyjna powiatu, która realizuje m.in. następujące zadania: organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej dla rodzin zastępczych i usamodzielnianych wychowanków; zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności organizowanie opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej; pomoc uchodźcom; dofinansowanie ze środków PFRON osobom niepełnosprawnych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i innych programów celowych; zapewnianie specjalistycznego poradnictwa; prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej oraz umieszczanie w nich skierowanych osób; podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych; udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia; współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób.

W poniższych tabelach przedstawiono dane dotyczące działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku w latach 2013 – 2015.

Tabela 30. Pomoc społeczna udzielona przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku w latach 2013 – 2015.

Udzielona pomoc/liczba osób objętych pomocą	Lata		
	2013	2014	2015
Liczba rodzin zastępczych	25	28	29
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	36	46	50
Pomoc pieniężna (zł)	298 813	354 546	538 876
Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo wychowawczych	17	7	9
Liczba pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych objęci pomocą na usamodzielnienie	10	11	8
Wydatki (zł)	56 836	51 255	26 517

Liczba pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych objęci pomocą na usamodzielnienie	18	14	20
Wydatki (zł)	90 043	64 214	135 628
Liczba osób objętych turnusami rehabilitacyjnymi dofinansowanymi ze środków PFRON	46	37	35
Wydatki (zł)	54 750	42 000	46 063
Liczba podmiotów które otrzymały dofinansowanie do sportu, kultury, turystyki i rekreacji	3	0	3
Wydatki (zł)	10 957	0	3 664
Liczba osób które otrzymały dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	127	254	227
Wydatki (zł)	128 291	218 735	205 945
Liczba osób które otrzymały dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych.	10	16	15
Liczba osób które otrzymały dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych	14	6	27
Wydatki (zł)	144 626	135 227	164 018
Liczba uczestników w Warsztatach Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem	55	55	55
Wydatki (zł)	937 200	937 200	937 200

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku

Szkolnictwo świadczące usługi dla osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu Niżańskiego, to głównie oddziały specjalne i integracyjne w szkołach ogólnodostępnych oraz **Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczego w Rudniku nad Sanem.**

Ośrodek działa od 1962 r. i przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem.
SOSW jest jedyną tego typu placówką w powiecie. W skład placówki wchodzą:

- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 4 Specjalna,
- Publiczne Gimnazjum Nr 2 Specjalne,
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy,
- Internat.

Ponadto Ośrodek organizuje Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka. Wszystkie placówki stanowią jeden zespół edukacyjny, współdziałają i uzupełniają się wzajemnie. Taka właśnie struktura organizacyjna umożliwia uczniom możliwość płynnego przejścia przez wszystkie etapy edukacyjne, a przy tym, zamieszkanie w internacie, który od poniedziałku do piątku pełni dla wszystkich uczniów rolę drugiego domu.

Tabela 31. Wykaz uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Rudniku nad Sanem w latach 2013-2016.

Nazwa szkoły	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 4 Specjalna	62	64	68
Publiczne Gimnazjum Nr 2 Specjalne	35	38	43
Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	57	46	43
Razem	**154**	**148**	**154**

Źródło: dane własne SOSW w Rudniku nad Sanem

Edukacja przebiega w następujących etapach:

- wczesne wspomaganie rozwoju dziecka,
- wychowanie przedszkolne: dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną, z autyzmem, w tym w normie intelektualnej,
- I etap– klasy I- III edukacja wczesnoszkolna: dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną, z autyzmem, w tym w normie intelektualnej,
- II etap- klasy IV- VI szkoły podstawowej: dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną, z autyzmem,
- III etap- klasy I- III gimnazjum: dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną, z autyzmem,

- trzyletnia szkoła przysposabiająca do pracy dla dzieci z upośledzeniem umysłowym lekkim ze sprzężeniem, umiarkowanym lub znacznym,
- zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim.

SOSW jest miejscem, w którym uczniowie:

- znajdują środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym),
- rozwijają w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
- mają świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów szkolnych, jak i całej edukacji na danym etapie,
- stają się coraz bardziej samodzielni i zaradni w podstawowych sytuacjach życiowych,
- poszukują, odkrywają i dążą, na drodze rzetelnej pracy, do rozwijania zdolności, zainteresowań, kształtują umiejętności umożliwiające zdobywanie wiedzy, takich jak: słuchanie, mówienie, pisanie, czytanie, rachowanie, obserwowanie, odtwarzanie i tworzenie,
- uczą się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowują się do życia w rodzinie, społeczności lokalnej i w państwie, w duchu patriotyzmu i szacunku do dziedzictwa narodowego,
- przygotowują się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonują wyborów w hierarchizacji wartości oraz mają możliwość doskonalenia się,
- kształtują w sobie postawę dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów, nabywają umiejętności wchodzenia w interakcje społeczne, które pozwalają im współdziałać i współtworzyć w środowisku.

Uczniowie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Rudniku nad Sanem mogą realizować i poszerzać swoje zainteresowania na zajęciach koła sportowego, rytmiczno-tanecznego, plastycznego, czytelniczo-recytatorskiego, teatralnego, komputerowego, techniczno-fotograficznego, przyrodniczego, także działając w organizacjach ZHP NS, SU, Olimpiady Specjalne Polska. Tak różnorodne zajęcia pełniące rolę rewalidacyjną wpływają na właściwy, wszechstronny rozwój osobowości dzieci. W Ośrodku rozwinięta jest również turystyka i rekreacja: wycieczki piesze, rowerowe, spływy kajakowe, wycieczki krajoznawcze, zjazdy saneczkowe oraz narciarstwo zjazdowe.

Zajęcia prowadzą nauczyciele, pedagodzy i terapeuci posiadający wysokie kwalifikacje zawodowe, osoby kompetentne, zaangażowane w swojej pracy, profesjonalnie podchodzące do swoich obowiązków.

W roku 2010 rodzice, nauczyciele i wychowawcy powołali w placówce Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Poprowadź Mnie przez Świat", którego głównym celem jest wspieranie SOSW w realizacji jego statutowych zadań.

Bazę placówki stanowią następujące budynki:

- budynek dydaktyczny przeznaczony dla przedszkolaków oraz uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum,

- budynek dydaktyczny przeznaczony dla uczniów szkoły przysposabiającej do pracy (tymczasowo),
- budynek internatu,
- budynek przeznaczony do prowadzenia zajęć z zakresu WWRD.

W związku z rosnącymi potrzebami w zakresie kształcenia, wychowania i rewalidacji osób niepełnosprawnych w 2015 i 2016 roku placówka otrzymała w trwały zarząd dodatkowe budynki, tj. po byłym L.O. w Ulanowie wraz z przyległym terenem oraz po przeniesionym do Zespołu Szkół-L.O. w Rudniku nad Sanem. Obydwa obiekty wymagają kompleksowej termomodernizacji oraz przebudowy i dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Dzięki wytężonej pracy grona pedagogicznego, pracowników Ośrodka, rodziców i samych uczniów oraz wsparciu finansowemu Organu Prowadzącego placówka należycie wypełnia swoje zadania podyktowane przepisami prawa oświatowego i wymaganiami stawianymi przez państwo. Na każdym poziomie kształcenia uczniowie mają do dyspozycji specjalistyczne pracownie przedmiotowe, terapeutyczne, rehabilitacyjne, wyposażone w odpowiednie sprzęty i pomoce naukowe, zaprojektowane z uwzględnieniem potrzeb uczniów. Poprzez podejmowanie i realizację licznych przedsięwzięć remontowo- inwestycyjnych, zadbanie o bazę, w tym także o bazę sportowo - rekreacyjną - proces kształcenia, wychowania i rewalidacji w Ośrodku jest bardziej bogaty, urozmaicony, efektywny, zorganizowany. Spójność i wielość działań sprawia, że placówka osiąga sukcesy, których największą miarą jest poziom i ciągły postęp osiągnięć edukacyjnych uczniów, zgodny z ich indywidualnymi możliwościami i potrzebami.

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nisku zajmuje się udzielaniem dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno - pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, wspomaganie przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Do zadań Poradni należy:

- diagnozowanie dzieci i młodzieży,
- udzielanie dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno – pedagogicznej,
- realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych,
- organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Pomoc Psychologiczno - Pedagogiczna udzielana bezpośrednio dzieciom i młodzieży oraz rodzicom polega w szczególności na:

- prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
- udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno -

pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,

- udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Realizowanie wspomagania szkół i przedszkoli, polega w szczególności na:

- udzielaniu nauczycielom, wychowawcom i specjalistom pomocy w rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży, w tym w rozpoznawaniu ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I - III szkoły podstawowej,
- planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno - zawodowego,
- rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień uczniów,
- współpracy z przedszkolami, szkołami lub placówkami w udzielaniu i organizowaniu przez szkoły przedszkola i placówki pomocy psychologiczno - pedagogicznej oraz opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych oraz indywidualnych programów zajęć rewalidacyjno - wychowawczych,
- współpracy, na pisemny wniosek dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki lub rodzica dziecka niepełnosprawnego albo pełnoletniego ucznia, w określeniu niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno – komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka niepełnosprawnego albo pełnoletniego ucznia niepełnosprawnego,
- udzielaniu nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych lub specjalistom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych,
- podejmowaniu działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży,
- prowadzeniu edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli,
- udzielaniu, we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli i bibliotekami pedagogicznymi, wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom i specjalistom.

Poradnia realizuje zadania w szczególności w formie:

- porad i konsultacji,
- udział w spotkaniach nauczycieli, wychowawców, specjalistów,
- udziału w zebraniach rad pedagogicznych,
- warsztatów,
- grup wsparcia,
- wykładów i prelekcji,
- prowadzenia mediacji,
- interwencji kryzysowej,
- działalności informacyjno – szkoleniowej.

Zadania poradni są realizowane na terenie placówki, w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych i innych instytucjach współdziałających: Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Policja, Sądy Rodzinne, organizacje pozarządowe.

W miarę potrzeb i możliwości poradnia współdziała z innymi poradniami, przedszkolami, szkołami i placówkami oraz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami świadczącymi poradnictwo i pomoc dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom w zakresie przepływu informacji, dokumentów i realizowanych zadań.

Tabela 32. Zadania realizowane w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Nisku w latach 2013 – 2015.

Zadanie	2013	2014	2015
Liczba dzieci objętych pomocą	697	947	904
Diagnoza, w tym:	803	1301	1269
- psychologiczna	294	368	461
- pedagogiczna	270	424	446
- logopedyczna	239	509	362
Pomoc w wyborze zawodu	369	438	683
Badania przesiewowe program „Słyszę"	83	109	125
Indywidualna pomoc psychologiczna	98	116	94
Terapia pedagogiczna i logopedyczna	79	112	101
Działalność profilaktyczna	123	69	317

Źródło: dane własne PPP w Nisku

Analiza powyższej tabeli wskazuje, że najczęstszą formą pomocy udzielanej przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Nisku jest diagnoza.

Tabela 33. Orzeczenia wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Nisku w latach 2013-2015.

Orzeczenia	2013	2014	2015
Ogólna liczba wydanych orzeczeń	96	97	115
o potrzebie kształcenia specjalnego	61	66	77
o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	5	5	8
o potrzebie nauczania indywidualnego	30	26	30
opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju	15	15	18

Źródło: Dane własne PPP w Nisku

Analiza tej tabeli wskazuje, że corocznie wzrasta liczba wydanych orzeczeń, a co za tym idzie wzrasta liczba dzieci niepełnosprawnych

Dom Dziecka w Rudniku nad Sanem jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego, w latach 2013-2015 placówka przeznaczona była dla 30 dzieci i młodzieży w wieku od 7 do 18 roku życia, całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodzicielskiej, wymagające szczególnej opieki, mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie, trudności szkolne, zaburzenia emocjonalne, uzależnienia od substancji psychoaktywnych, choroba FAS. Najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w placówce była choroba alkoholowa rodziców, przemoc fizyczna, psychiczna, niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i choroba psychiczna rodziców. Młodzież pełnoletnia pozostawała nadal w placówce do momentu ukończenia

szkoły, jednak nie dłużej niż do 25 roku życia. Placówka realizuje następujące cele i zadania:

- zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie,
- zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, zdrowotne,
- realizuje przygotowane we współpracy z asystentem rodziny plany pomocy dziecku,
- przygotowuje wychowanków do samodzielnego życia poprzez realizację programu usamodzielnienia,
- umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba, że sąd postanowił inaczej,
- podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny,
- zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi,
- zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Placówka zapewnia wychowankom:

- wyżywienie dostosowane do ich potrzeb rozwojowych, kulturowych, religijnych oraz stanu zdrowia,
- dostęp do opieki zdrowotnej,
- zaopatrzenie w produkty lecznicze,
- zaopatrzenie w środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne wraz z pokryciem udziału środków własnych dziecka – do wysokości limitu przewidzianego w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- dostęp do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych, a także terapeutycznych i rewalidacyjnych, o ile takie są wskazane dla dziecka,
- wyposażenie w: odzież, obuwie, bieliznę inne przedmioty osobistego użytku, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb,zabawki odpowiednie do wieku rozwojowego, środki higieny osobistej,
- zaopatrzenie w podręczniki, pomoce i przybory szkolne,
- kwotę pieniężną do własnego dysponowania przez dzieci od 5 roku życia, której wysokość jest nie niższa niż 1% i nie wyższa niż 8% kwoty, o której mowa w § 18 ust. 1 pkt. 8 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- dostęp przez całą dobę do podstawowych produktów żywnościowych oraz napojów,
- dostęp do nauki, która w zależności od potrzeb dzieci odbywa się w szkołach poza placówką opiekuńczo-wychowawczą lub systemie nauczania indywidualnego,
- pomoc w nauce, w szczególności przy odrabianiu zadań domowych oraz w miarę potrzeby przez udział w zajęciach wyrównawczych,
- uczestnictwo, w miarę możliwości, w zajęciach pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych,
- opłatę za pobyt w bursie lub internacie, jeżeli dziecko uczy się poza miejscowością, w której znajduje się placówka opiekuńczo-wychowawcza,
- pokrycie kosztów przejazdu do i z miejsca uzasadnionego pobytu poza placówką opiekuńczo-wychowawczą.

Tabela 34. Dane ilościowe dotyczące pobytu dzieci w domu dziecka w latach 2013 – 2015.

ROK	2013	2014	2015
Liczba przyjętych wychowanków na podstawie postanowienia sądu	4	8	9
Liczba wychowanków, którzy opuścili placówkę	5	12	12
Liczba wychowanków usamodzielnionych	1	3	2
Liczba wychowanków przysposobionych	3	2	0
Liczba wychowanków umieszczonych w pieczy zastępczej	1	2	3
Inne formy opieki	0	5	7

Źródło: dane własne Domu Dziecka w Rudniku nad Sanem

W momencie przyjęcia nowego wychowanka do Placówki, kierowany był on na badania ogólne do lekarza pierwszego kontaktu. W razie wątpliwości lekarskich lub niepokojących objawów sygnalizowanych ze strony pracowników placówki, lekarz pierwszego kontaktu kierował dziecko do odpowiedniego specjalisty. Jeżeli dziecko przychodziło z ukierunkowanym leczeniem, Placówka nadal je kontynuowała, ale również po konsultacjach lekarskich. Każde dziecko ma założoną teczkę, w której znajduje się cała dokumentacja medyczna.

Wszyscy wychowankowie mają dostęp do podstawowej opieki medycznej. Ponadto wychowankowie konsultowani są w miarę potrzeb w poradniach specjalistycznych tj., poradnia ortopedyczna w Nisku, poradnia zdrowia psychicznego w Rzeszowie i Lublinie, Centrum Diagnozy i Terapii Neuropsychologicznej w Rzeszowie, poradnia stomatologiczna w Nisku, poradnia pulmonologiczna, poradnia ginekologiczna w Nisku i Leżajsku, poradnia laryngologiczna, poradnia dermatologiczna w Nisku i Stalowej Woli, poradnia neurologiczna w Nisku i Sandomierzu, poradnia chirurgiczna w Nisku, poradnia okulistyczna w Nisku i Stalowej Woli.

Pobyty w szpitalu zgodnie ze wskazaniami lekarzy pierwszego kontaktu, umieszczenie wychowanków w szpitalach psychiatrycznych bądź zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczo-psychiatrycznych zgodnie ze wskazaniami lekarzy psychiatrów. Umieszczenie w zakładach psychiatrycznych lub pielęgnacyjno-opiekuńczo-psychiatrycznych spowodowane było bezpośrednim zagrożeniem zdrowia własnego wychowanka oraz pozostałych podopiecznych Placówki.

Wychowankowie zostali umieszczeni na oddziale psychiatrii na podstawie skierowania lekarza psychiatry.

Wychowankowie w miarę potrzeb konsultowani byli w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nisku. Wychowankom o obniżonych możliwościach intelektualnych,

specyficznych trudnościach w nauce, nieharmonijnym rozwoju poradnia wskazywała dostosowanie wymagań programowych do indywidualnych potrzeb i możliwości dziecka.

W razie zaburzonego procesu socjalizacji, na wniosek opiekuna prawnego, Poradnia kierowała do młodzieżowego ośrodka socjoterapii.

Po przyjęciu dziecka do placówki psycholog lub pedagog opracowywał diagnozę psychofizyczną dziecka. Diagnozy zawierały między innymi: wskazania do dalszej pracy pedagogicznej, wskazania dotyczące programu terapeutycznego, wskazania dotyczące pracy z rodziną dziecka, wskazania dotyczące przygotowania dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, wskazania dotyczące przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

Tabela 35. Praca w placówce i rodzaje zajęć prowadzonych w latach 2013 – 2015.

Lata / Rodzaj zajęć	2013	2014	2015
Terapia pedagogiczna	6	6	4
Terapia psychologiczna	6	6	5
Terapia zajęciowa	12	12	11
Bajkoterapia,	5	4	0
Terapia logopedyczna	9	9	4
Zajęcia z elementami socjoterapii	5	6	7
Fizykoterapia	11	11	8
Zajęcia profilaktyczne (warsztaty teatralne),	30	31	7
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	30	31	27

Źródło: dane własne Domu Dziecka w Rudniku nad Sanem

Ponadto w placówce prowadzone były zajęcia rozwijające zainteresowania dzieci: fotograficzne, kulinarne, sportowe, plastyczne, teatralne, komputerowe.

Wychowankowie mieli możliwość systematycznego uczestniczenia w zajęciach poza placówką tj: hipoterapia w Ulanowie, dydaktyczno-wyrównawcze w Gimnazjum w Rudniku nad Sanem, korepetycje z matematyki, warsztaty LEGO w Rudniku nad Sanem, warsztaty kulinarne w Stalowej Woli, nauka pływania w Nowej Sarzynie, zajęcia muzyczno- teatralne w Stalowej Woli, treningi

sportowe w MOSIR Stalowa Wola, warsztaty taneczne w MDK w Rudniku nad Sanem, ścianka wspinaczkowa w Stalowej Woli.

W placówce odbywały się systematyczne spotkania społeczności. Na terenie placówki działał samorząd wychowanków, wybierany przez całą społeczność domu. Czynnie uczestniczył w życiu Placówki tj. organizował imprezy i spotkania, wdrażał w życie własne inicjatywy, uczestniczył w tworzeniu i realizacji programu opiekuńczo wychowawczego Placówki. Za główne zadania stawiał pożyteczne spędzanie czasu wolnego wychowanków. Czynił to poprzez współorganizowanie zajęć profilaktycznych, wychowawczych, organizowanie spotkań z gośćmi w naszym domu lub wyjścia i wyjazdy na różne imprezy w środowisku lokalnym. Samorząd wychowanków wychodził z szeregiem inicjatyw i był odpowiedzialny za imprezy organizowane w Placówce oraz poza nią.

Ważne przedsięwzięcia to: spotkania wychowanków z psychologiem, pedagogiem i dyrektorem Placówki w celu omawiania bieżących problemów opiekuńczo- wychowawczych oraz prowadzenie profilaktyki uzależnień, organizowanie obchodów Dnia Dziecka, organizowanie konkursów, gier, zabaw oraz zawodów sportowych, udział w uroczystościach kościelnych organizowanie spotkań integracyjnych, przyjmowanie gości z prezentami mikołajkowymi i świątecznymi, kształtowanie tradycji domowej w Placówce poprzez obchodzenie urodzin i imienin wychowanków, organizacja przygotowań do Świąt Wielkanocnych, Bożego Narodzenia, Dnia Dziecka, Dnia Matki, Dnia Ojca, Dnia Babci, Dnia Dziadka, Dnia Kobiet, Wszystkich Świętych, Dnia Niepodległości Wszystkie opisane zadania miały na celu stymulować rozwój osobisty i społeczny wychowanków.

W czasie ferii i wakacji wychowankowie brali udział w wyjazdach profilaktycznych i rekreacyjnych.

Dla wychowanków usamodzielniających się, 1x w miesiącu od października do maja 2014 r. prowadzone były zajęcia warsztatowe pt. O usamodzielnieniu wiem wszystko". W warsztatach brało udział 6 wychowanków.

W ramach swojej działalności w latach 2013 – 2015 r., placówka współpracowała z następującymi instytucjami i organizacjami: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Sądy Rejonowe ze względu na miejscowość zamieszkania opiekunów prawnych, kuratorzy zawodowi i społeczni, Policja, Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne zależnie od miejscowości, w jakiej dziecko uczęszcza do szkoły, Ośrodki Adopcyjne, Rodzinne Ośrodki Diagnostyczno-Konsultacyjne, szkoły na terenie Rudnika, Niska, Stalowej Woli, Trzciany, Ośrodek Karan w Rzeszowie, Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „Integracja" i Stowarzyszenie Harcerskie Skautfort w Rudniku nad Sanem.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej jest placówką prowadzoną przez Caritas Diecezji Sandomierskiej, która udziela wieloprofilowego wsparcia a osobom i rodzinom, w tym dotkniętych przemocą, w celu wyeliminowania skutków sytuacji kryzysowych. Ośrodek zapewnia czasowe zakwaterowanie dla osób niezdolnych do samodzielnego poradzenia sobie z trudną sytuacją i jest przeznaczony dla osób dotkniętych kryzysem życiowym tj. niezdolnych do samodzielnego poradzenia sobie w sytuacji kryzysu, będących ofiarami przemocy w rodzinie, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych marginalizacją społeczną. Ośrodek realizujemy zadanie własne powiatu.

Pomoc OIK skierowana jest dla osób w kryzysach a w szczególności: przemoc w rodzinie, żałoba po stracie bliskiej osoby, kryzys małżeński lub związku, kryzys wychowawczy, trauma masowa, trauma po wypadkach komunikacyjnych, kryzys suicydalny, skutki uzależnień, kryzys egzystencjalny, pomoc ofiarom handlu ludźmi, problemy z pokonywaniem barier związanych z niepełnosprawnością, kryzys socjalny, kryzys egzystencjalny, wsparcie psychologiczne dla pracowników służb społecznych, inne zdarzenia prowadzące do wystąpienia kryzysu u danej osoby. Ośrodek Interwencji Kryzysowej to placówka otwarta na rozwój i współpracę ze środowiskiem lokalnym. Działania Ośrodka zmierzają do udzielenia wsparcia każdej osobie znajdującej się w sytuacji kryzysowej a w szerszym kręgu oddziaływań kształtować prawdziwe oblicze ludzkiej wolności i odpowiedzialności tak aby każda osoba mogła z odwagą podjąć trud samorealizacji według personalistycznej wizji człowieka zdolnego do bezinteresownego daru z siebie.

W ramach pracy Ośrodka od września 2008 r. realizowany jest program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie „Ocalić to, co zginęło". Prowadzone oddziaływania grupowe i indywidualne skierowane są do osób, które poprzez swoje postawy i zachowania straciły kontrolę nad sobą i samodzielnie nie potrafią odbudować więzi z rodziną. Od 2011 r. program został rozszerzony o zajęcia na terenie Aresztu Śledczego w Nisku.

Kadrę OIK stanowią: pedagog/interwent kryzysowy – 3 osoby, psycholog/interwent kryzysowy – 2 osoby, pedagog – 1 osoba, pracownik socjalny 1 osoba, umowa zlecenie – 2 osoby. Dwóch pracowników należy do interwentów wojewódzkich w razie wystąpienia traumy masowej na terenie naszego województwa bądź dla mieszkańców naszego województwa, którzy uczestniczyliby w katastrofie poza naszym obszarem.

Kadra posiada 7 certyfikowanych realizatorów szkoły dla rodziców i wychowawców rekomendowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji zostały wpisane na ogólnopolską listę realizatorów szkoły dla rodziców i wychowawców.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej prowadzi warsztaty umiejętności wychowawczych: „Szkoła dla rodziców i wychowawców" jest programem profilaktyki uniwersalnej ukierunkowanym na przeciwdziałanie zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży praz podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców i nauczycieli. Adresowany jest do osób dorosłych Odbywa się w 10 cyklach czterogodzinnych zajęć warsztatowych mających na celu budowanie zdrowych i mocnych więzi w rodzinach. w grupach 12-15 osobowych. Szkoła uczy budowania relacji w duchu podmiotowości i dialogu. W 2015 r. przeszkolonych zostało 68 rodziców i wychowawców – przeprowadzono 5 edycji warsztatów, natomiast w 2016r. przeszkolonych zostało 65 rodziców i wychowawców – przeprowadzono 6 edycji warsztatów

Ognisko wychowawcze "Wędrując ku dojrzałości" działające przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem jest placówką wsparcia dziennego prowadzącą zajęcia wychowawcze dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Rudnik nad Sanem. Nadrzędnym celem Ogniska jest udzielanie wsparcia dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom we wszechstronnym rozwoju ich osobowości w duchu katolickim oraz ich pełnej integracji społecznej.

Tabela 36. Pomoc stacjonarnej w placówkach całodobowego wsparcia : Ośrodku Interwencji Kryzysowej, Domu Samotnej Matki, Schroniska dla Bezdomnych Kobiet w Rudniku nad Sanem w latach 2013 - 2015.

Rok	OIK Dzieci	OIK Dorośli	SdBK Dzieci	SdBK Kobiety	DSM Dzieci	DSM Kobiety	Razem
2013	6	5	16	20	1	1	49
2014		5	20	25	2	3	55
2015	12	5	28	36	-	-	81

Źródło: dane własne Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem

Powiatowy Urząd Pracy w Nisku – jest jednostką organizacyjną powiatu. Realizuje m.in. zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej określone w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Ponadto instytucja ta zajmuje się rehabilitacją zawodową osób niepełnosprawnych ze środków PFRON (w tym: zwrotem kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności; zwrotem kosztów wyposażenia stanowisk pracy na którym zatrudniona będzie osoba niepełnosprawna; udzieleniem jednorazowego dofinansowania osobom niepełnosprawnym na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej).

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem działające przy Caritas Diecezji Sandomierskiej funkcjonują od 2006 roku. Jest to placówka powołana w celu pomocy osobom z niepełnosprawnościami, posiadającym umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności. Celem działania WTZ jest szczególnie rehabilitacja zawodowa ukierunkowana na wyrabianie podstawowych i specjalistycznych umiejętności praktycznych. Umożliwia to uczestnikom udział w szkoleniu zawodowym, bądź podjęcie pracy na otwartym lub półotwartym rynku pracy, w Zakładach Pracy Chronionej czy Zakładach Aktywności Zawodowej.

Warsztaty przygotowują osoby niepełnosprawne do życia w społeczeństwie, zwłaszcza w aspekcie lokalnym, poprzez rozwój kompetencji interpersonalnych, kształtowanie samodzielności i zaradności osobistej oraz wspieranie w rozwoju indywidualnego potencjału. Działalność WTZ wpływa korzystnie na świadomość mieszkańców powiatu niżańskiego poprzez organizowanie i uczestnictwo w wielu różnorodnych przedsięwzięciach o charakterze kulturalno-społecznym np.: pikniki integracyjne, happeningi, zawody sportowe, spotkania okolicznościowe i inne.

W placówce na zajęcia uczęszcza 55 uczestników z powiatu niżańskiego, nad których rozwojem czuwa zespół wykwalifikowanych specjalistów z różnych dziedzin. Zajęcia odbywają się w 11 pracowniach tematycznych: hafciarsko-krawieckiej, teatralno-muzycznej, komputerowo-reklamowej, humanistyczno-środowiskowej, ogrodniczo-botanicznej, fryzjerskiej z elementami stylizacji, rzemiosł różnych, dekoratorskiej, gospodarstwa domowego, stolarskiej oraz wikliniarskiej. Rehabilitacja prowadzona w poszczególnych pracowniach realizowana jest na podstawie opracowanego dla każdego uczestnika Indywidualnego Programu Rehabilitacji. Uczestnicy w pracowniach wytwarzają wyroby, które są wystawiane na kiermaszach okazjonalnych

np. wielkanocnym, bożonarodzeniowym lub przy lokalnych wydarzeniach, z których dochód przeznaczony jest na integrację społeczną naszych podopiecznych.

Realizowanie zadań WTZ odbywa się wieloma metodami, które sprzyjają wieloaspektowemu rozwojowi jednostki, jednocześnie aktywizując osoby niepełnosprawne, korzystające z terapii do pełniejszego realizowania celów życiowych, ról społecznych i zawodowych.

W okresie od 2013 do 2015 roku z terapii zajęciowej skorzystało 87 osób z powiatu niżańskiego. W tej grupie większość stanowiły osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Do najważniejszych osiągnięć WTZ zaliczyć należy:

- W latach 2013-2015 udział uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w projekcie *"Program aktywizacji społecznej w powiecie niżańskim"* opartym na realizacji szkoleń zawodowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
- W latach 2016-2017 udział uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w projekcie *"Praca urzeczywistnieniem siebie"* - wejście osób niepełnosprawnych z województwa świętokrzyskiego, podkarpackiego i lubelskiego na rynek pracy współfinansowanego ze środków PFRON
- W 2016 r. uczestnicy WTZ brali udział w programie „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi" Cel 3: Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi ich rodzin ze środowiskiem lokalnym - „Razem lepiej".

6. Analiza SWOT

Planowanie strategiczne jest skutecznie dzięki prawidłowemu porządkowaniu posiadanych informacji dotyczących danego zagadnienia. Najczęstszą metodą, stosowaną w analizie sytuacji jest analiza SWOT. To narzędzie, dzięki któremu mona ocenić i rozpoznać własne słabe i mocne strony (Weaknesses i Strengths), jak również istniejące i potencjalne szanse i zagrożenia (Opportunities i Threats) płynące z zewnątrz.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Korzystne warunki, w tym zasoby surowcowe dla rozwoju niektórych rodzajów działalności gospodarczej (produkcja wyrobów z drewna i wikliny), przetwórstwo spożywcze (piekarnie, cukiernie,);	Niski potencjał zatrudnieniowy i ekonomiczny małych i średnich firm;
Korzystne położenie (węzeł dróg krajowych) warunkujących rozwój sektora usług gastronomicznych i hotelarskich;	Mało zróżnicowana działalność gospodarcza na wsi;
Wypracowany system współdziałania Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) z partnerami rynku pracy - w szczególności z pracodawcami sektora prywatnego oraz publicznego;	Przewaga małych podmiotów gospodarczych nie zatrudniających lub zatrudniających do 9 pracowników;
	Niski popyt pracodawców na zatrudnienie spowodowane niedopasowaniem osób bezrobotnych pod względem ich kwalifikacji.
	Wolne, niezagospodarowane, duże zasoby siły

Duży potencjał zasobów ludzkich do wykorzystania na rynku pracy; Bogata oferta edukacyjna; Dobrze przygotowana oraz zaangażowana kadra powiatowego urzędu pracy do realizacji zadań; Wysoka skuteczność pozyskiwania dodatkowych środków na programy przeciwdziałania bezrobociu; Gotowość części bezrobotnych do zmiany kwalifikacji do potrzeb rynku pracy; Dobrze rozwinięty sektor usług i handlu; Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) działający całodobowo oraz jego dobra lokalizacja zapewniająca anonimowość; Wykwalifikowana kadra posiadająca certyfikowanych specjalistów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oraz interwentów kryzysowych; Różnorodny wachlarz świadczonej pomocy: kryzysy małżeńskie, kryzysy wychowawcze, kryzysy suicydalne, przemoc, kryzysy egzystencjalne, kryzysy sytuacyjnye, pomoc ofiarom handlu ludźmi, kryzysy związane ze stratą bliskich osób, możliwość interwencji w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej; Dobra współpraca z instytucjami z terenu powiatu; Atrakcyjna i na wysokim poziomie oferta edukacyjna dla dzieci młodzieży niepełnosprawnych realizowana przez Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Rudniku nad Sanem (SOSW); Zaangażowana, kompetentna i wykwalifikowana kadra pedagogiczna; Rozwój działalności i bardzo dobra współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Powiatu Niżańskiego i poza nim; Dobrze funkcjonująca grupa wsparcia dla rodziców podopiecznych SOSW oraz rodzin zastępczych; Pozyskiwanie środków pozabudżetowych i realizacja projektów unijnych służących rozwijaniu umiejętności szkolnych, kompetencji społecznych,	roboczej – brak motywacji do podjęcia zatrudnienia przez bezrobotnych z uwagi na oferowaną niską płacę przez pracodawców; Niekorzystna struktura bezrobocia (niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe, długotrwałe pozostawanie bez pracy; Brak u części bezrobotnych mobilności zawodowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania pracy i aktywności na rynku pracy; Postępujące zubożenie ludności – m.in. najniższe przeciętne wynagrodzenie w powiecie niżańskim w stosunku do innych powiatów województwa podkarpackiego; Postępujący proces starzenia społeczeństwa w powiecie niżańskim; Niewystarczająca obsada etatowa personelu PUP oraz niski poziom płacy; Słabo rozwinięta współpraca w zakresie wspólnych działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; Słabo rozwinięty system wsparcia ekonomii społecznej; Niedostateczna ilość środków finansowych na realizację zadań własnych, w tym superwizji w Ośrodku Interwencji Kryzysowej; Niskie wynagrodzenia pracowników; Problemy lokalowe - mała powierzchnia OIK; Brak poradni lub punktu konsultacyjno-diagnostycznego dla dzieci autystycznych na terenie Powiatu Niżańskiego; Wydłużony czas oczekiwania na różnego rodzaju terapię ze względu na ograniczone możliwości skorzystania z pomocy specjalistycznej-logopedycznej, psychologicznej, pedagogicznej, terapii integracji sensorycznej, rehabilitacji ruchowej, społecznej; Brak możliwości opieki i rehabilitacji osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim po ukończeniu przez nich 25 roku życia, ze względu na brak podstaw prawnych w tym zakresie i brak rozwiązań systemowych;

a także zdrowia fizycznego i psychicznego podopiecznych; Zaangażowanie organu prowadzącego w wspieranie działalności placówek na rzecz podopiecznych i ich rodzin, wzrost nakładów ze strony Powiatu Niżańskiego na remonty i modernizacje obiektów użytkowych i sportowo- rekreacyjnych; Odpowiednio rozwinięta infrastruktura w tym zaplecze rehabilitacyjne i odpowiednio dostosowane samochody do przewozu osób niepełnosprawnych; Umożliwienie osobom niepełnosprawnym korzystania z rehabilitacji na różnych jej etapach (Ośrodek Szkolno-Wychowawczy-WTZ-rynek pracy lub Środowiskowy Dom Samopomocy); Aktywna promocja placówek (strona internetowa, broszury, ulotki, uroczystości); Realizacja programów finansowanych na rzecz osób niepełnosprawnych; Integracja z lokalną społecznością; Rozbudzanie zainteresowań kulturalnych i poznawczych podopiecznych placówek dla osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w przeglądach artystycznych, konkursach, zawodach sportowych, spektaklach teatralnych, koncertach itp.); Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych (motywowanie do kształtowania umiejętności zawodowych, możliwość korzystania z kursów i stażów w zakładach pracy); Rozwijanie zainteresowań wychowanków placówki opiekuńczo - wychowawczej,prowadzenie zajęć terapeutycznych, wdrażanie programów profilaktycznych, wychowawczych, prowadzenie systematycznej współpracy z rodzicami wychowanków;	Brak dokładnych uregulowań prawnych dot. kierowania uczestnika typowo do Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ); Wzrost kosztów utrzymania WTZ przy niezmieniającej się dotacji ogólnej; Brak Zakładu Aktywności Zawodowej i Zakładu Pracy Chronionej w powiecie niżańskim Mała dostępność lekarzy specjalistów, psychiatrów, długie oczekiwanie na wizytę; Zbyt niska wiedza w społeczeństwie lokalnym na temat zdrowia psychicznego; Brak mieszkań treningowych, chronionych do usamodzielniania się osób niepełnosprawnych; Ograniczona oferta form spędzania czasu wolnego, zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży; Słaba komunikacja miejska; Różnorodność zaburzeń u wychowanków (np. FAS, zaburzenia zachowania, trudności emocjonalne, upośledzenie umysłowe różnego stopnia, trauma wczesnodziecięca); Brak prawnego uregulowania zawodu wychowawcy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; Niedostosowanie części obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
Położenie powiatu w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego (Rzeszów, Stalowa Wola);	Brak stabilnej polityki finansowania sektora MŚP;
Utworzenie na terenie powiatu Specjalnych Stref Ekonomicznych z dostępem do szlaków komunikacyjnych;	Wysokie koszty pracy ograniczające gotowość pracodawców do zatrudnienia;
Rozwój przedsięwzięć z zakresu infrastruktury;	Zmienność regulacji prawnych;
Rozwój instytucji okołobiznesowych i systemu wsparcia dla MŚP;	Zależność zgłaszanych ofert pracy od wsparcia finansowego z FP;
Oferta realizacji projektów w ramach środków unijnych POWER i RPO Województwa Podkarpackiego;	Niska mobilność zawodowa części bezrobotnych i utrwalanie się postaw roszczeniowych;
Rozwój mobilnego rynku pracy w obrębie UE (system EURES);	Osłabiona zdolność PUP do realizacji programów rynku pracy oraz działań marketingowych i promocyjnych jako skutek niskiej obsady kadrowej i ograniczonych środków budżetowych;
Rozwój niepublicznych agencji zatrudnienia;	Niespójność przepisów prawa;
Nowe usługi i instrumenty wsparcia na rynku pracy zawarte w ustawie o promocji zatrudnienia, zapewniające szerszy dostęp beneficjentów do udziału w aktywizacji zawodowej;	Ukrywanie zjawiska przemocy w rodzinach i stereotypizacja zjawiska przemoc;
Atrakcyjne obszary dla rozwoju turystyki zwłaszcza agroturystyki;	Brak chęci przez beneficjentów do wyjścia z trudnej sytuacji;
Kompleksowa i stała pomoc świadczona beneficjentom;	Wykluczenie osób niepełnosprawnych z życia społecznego poprzez ograniczenie im dostępu do edukacji i rehabilitacji;
Programy profilaktyczne służące odbudowaniu więzi rodzinnych;	Często zmieniające się przepisy prawa i konieczność odnoszenia się do wielu aktów prawnych w danej dziedzinie, różna interpretacja jednego przepisu prawa;
Realizacja „Szkoły dla Rodziców i Wychowawców" podnosząca umiejętności rodzicielskie;	Brak perspektyw zatrudnienia osób niepełnosprawnych ze względu na wysoki poziom bezrobocia, brak zakładów pracy chronionej, brak zapotrzebowania na pracownika z orzeczeniem;
Realizacja programów profilaktycznych przeciwdziałających przemocy w rodzinie;	Wypalenie zawodowe kadry placówek pomocowych;
Rozwój kadry;	Brak możliwości zatrudnienia uczestników WTZ w Zakładach Pracy Chronionej, czy Zakładach Aktywności Zawodowej na terenie powiatu niżańskiego;
Współpraca z wolontariuszami;	
Remonty placówek;	
Możliwość pozyskania środków zewnętrznych;	
Wzrost świadomości społecznej w zakresie integracji społecznej osób niepełnosprawnych;	
Udział w projektach m.in.: unijnych, ministerialnych,	

z Funduszy, konkursach i zadaniach zleconych w ramach polityki społecznej; Poszerzenie bazy edukacyjno- terapeutyczno-rehabilitacyjnej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych; Ścisła współpraca pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za losy dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, prowadzenie kampanii społecznych i informacyjnych, podejmowanie działań zmierzających do określania i uskuteczniania rozwiązań prawnych i systemowych sytuacji osób dorosłych niepełnosprawnych; Organizowanie imprez sportowych i kulturalno-oświatowych służących integracji społecznej osób niepełnosprawnych ze środowiskiem; Szansa poprawy sprawności fizycznej i ruchowej uczestników WTZ, ŚDS; Możliwość dowozu uczestników z całego powiatu niżańskiego w tym tych, bez możliwości samodzielnego dojazdu do placówki; Profesjonalnie prowadzona terapia zawodowa, społeczna, psychologiczna, opieka socjalna i rehabilitacja; Szansa na płynny cykl edukacji i terapii osoby niepełnosprawnej od dzieciństwa do dorosłości; Wzrost poziomu integracji ze społecznością lokalną; Możliwość zaprezentowania umiejętności uczestników i dokonań zawodowych terapeutów poprzez uczestnictwo w przeglądach artystycznych, konkursach, zawodach sportowych, spektaklach teatralnych, koncertach itp.; Możliwość podjęcia aktywności zawodowej i pozyskania własnych środków finansowych poprzez rozbudzanie umiejętności zawodowych, możliwość korzystania z kursów i stażów w zakładach pracy; Zwiększenie liczby miejsc pobytu uczestników w ŚDS; Rozwój wolontariatu; Wejście we współpracę z organizacjami pozarządowymi; Pozyskiwanie zewnętrznych dofinansowań na szkolenia i kształcenie kadry; Możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich i innych;	Biurokracja i zawiłe procedury administracyjne; Zmiany systemowe i prawne dot. zatrudniania, finansowania, dotowania działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; Ograniczenie nakładów finansowych na realizację zadań związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.

7. Misja i cele strategii

Przedstawienie głównego zadania strategii, jakie zostaje nałożone na samorząd terytorialny, jest rezultatem przedstawionych w dokumencie informacji i analiz. Misją strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Niżańskim jest nieustanne udoskonalanie systemu wsparcia osób potrzebujących i społecznie wykluczonych, uwzględniającego różnorodne formy pomocy. To z wizji strategii konkretyzuje się jej najważniejsze cele, których prawidłowe rozeznanie korzystnie wpłynie na funkcjonowanie lokalnego społeczeństwa i pozwoli ograniczyć lub wyeliminować zarówno negatywne przyczyny, jaki i skutki występujących problemów społecznych.

I. Cel strategiczny – Kompleksowy system wsparcia rodziny, osób niepełnosprawnych

Przemiany społeczno-gospodarcze jakie zachodzą w ostatnich latach w naszym kraju nie pozostały bez wpływu na sytuację rodzin zamieszkałych na terenie Powiatu Niżańskiego. Duże zagrożenie dla rodzin stanowi dziś znaczne bezrobocie i ubożenia społeczeństwa, co z kolei powoduje masową migracje zarobkową, szczególnie osób młodych. W efekcie następuje rozpad rodziny, spadek autorytetów i wartości moralnych, a tym samym wzrost liczby rodzin niewydolnych wychowawczo. Ponadto, na funkcjonowanie rodziny wpływają również inne negatywne zjawiska, tj. starzejące się społeczeństwo, przemoc domowa, bezradność rodziców wobec problemów dzieci związanych z uzależnieniami, które stają się coraz bardziej powszechne. Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku wynika, iż na terenie naszego powiatu wśród świadczeniobiorców najczęściej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej są klienci mający problemy głównie na tle: rodzinnym, bezrobocia, ubóstwa, choroby i niepełnosprawności. Dlatego też instytucja rodziny jako podstawowa komórka społeczeństwa powinna być pod szczególną opieką każdej władzy. W praktyce oznacza to wyzwanie dla samorządów powiatowych i gminnych w zakresie rozwiązywania problemów i zagrożeń społecznych. Konieczność realizacji zadań postawionych przed pomocą społeczną na poziomie lokalnym, rodziny i jednostki, a także konieczność wypracowania nowych form pomocy, obliguje powiat do opracowania założeń polityki społecznej w taki sposób, aby minimalizować negatywne skutki zachodzących przemian społeczno-gospodarczych.

II. Cel strategiczny – Zintensyfikowanie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej

Na terenie Powiatu Niżańskiego występuje współpraca odpowiednich instytucji i podmiotów trzeciego sektora w rozwiązywaniu problemów społecznych. Układ i charakter danej współpracy ma różnoraki i szeroki wymiar. Jednakże obecne są sfery w których formy współpracy są niewystarczające, a konieczność działania w celu rozwiązania danego problemu jest wówczas mocno ograniczona. Dlatego budowanie wspólnych płaszczyzn wzajemnego partnerstwa zarówno pomiędzy instytucjami z terenu Powiatu Niżańskiego a innymi jednostkami samorządu terytorialnego, a także organizacjami pozarządowymi, musi przyjmować wyraźny wymiar.

III. Cel strategiczny – Rozwój zasobów pomocy społecznej

Zmieniająca się bardzo dynamicznie rzeczywistość stawia nowe wyzwania także w obszarze pomocy społecznej. Dotychczasowe modele funkcjonowania muszą spełniać nowe wymagania - odpowiednie do problemów społecznych pojawiających się w danym okresie. Zapewnienie osobom potrzebującym odpowiedniej pomocy i wsparcia jest możliwe dzięki dobrej ofercie świadczonych usług. Należy przez to rozumieć zarówno profesjonalny i odpowiednio dobrany zespół pracowników, nowoczesne i skuteczne metody pracy, jak i infrastrukturę umożliwiającą prawidłową realizację konkretnych zadań.

8. Kierunki rozwoju pomocy społecznej w dziedzinach realizowanych przez Powiat Niżański

1. Kierunek rozwojowy – Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców, poprzez rozwój pieczy zastępczej, zwłaszcza jej rodzinnych form

Od stycznia 2012 r. wspieranie rodziny naturalnej oraz organizacja pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego i organach administracji rządowej. W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, pieczę zastępczą organizuje powiat. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje głównie z powodów:. niezaradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przedwczesne macierzyństwo, sieroctwo, choroby psychiczne i somatyczne, ubóstwo, alkoholizm. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej Nadrzędnym celem pieczy zastępczej jest praca z rodziną, która powinna umożliwić powrót dziecka do rodziny, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Istotnym jest, aby rodziny zastępcze były objęte wsparciem wykwalifikowanych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, których odpowiednia praca pozwoli zapewnić dzieciom najwyższy poziom opieki. Zatrudnienie adekwatnej do potrzeb liczy koordynatorów zwiększy bezpośredni nadzór nad rodzinami zastępczymi, a także przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w nich przebywających. Priorytetem powinno być pozyskiwanie i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej, gdyż to właśnie te formy pieczy zastępczej sprawdzają się najlepiej, zapewniając dzieciom naturalne środowisko do wychowania. Inną, dotychczas nieobecną w Powiecie Niżańskim formą rodzinnej pieczy zastępczej jest rodzinny dom dziecka (RDD). Utworzenie tego typu placówki pozwoliłoby na zapewnienie opieki dla od 4 do 8 wychowanków (często z rodzin wielodzietnych), w szczególnych przypadkach liczba ta może ulec zwiększeniu. Rodzinne formy pieczy zastępczej powinny zostać objęte mocniejszym wsparciem. Dotyczy to zarówno zwiększenia nakładów finansowych (przyznawania świadczeń fakultatywnych: m.in. jednorazowych związanych potrzebami przyjmowanych dzieci, zdarzeń losowych, dofinansowań do wypoczynku), jak i poszerzenia oferty poradnictwa czy też tworzenia grup wsparcia. Ponadto rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe powinny podnosić swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach organizowanych dla nich przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jednocześnie powiat

powinien wspierać rozwój istniejącej placówki całodobowej zajmującej się opieką na dzieckiem – tj. Domem Dziecka w Rudniku nad Sanem. Należy także pamiętać o inwestycjach w funkcjonujące już obiekty, w tym likwidację występujących barier architektonicznych. Dla pełnoletnich wychowanków, którzy rozpoczęli proces usamodzielniania się i opuszczają pieczę zastępczą powiat powinien zabezpieczyć wsparcie w postaci mieszkań usamodzielnienia czy też mieszkań chronionych. W mieszkaniach tych, osoby tam przebywające, byłyby przygotowywane pod opieką specjalistów do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępowałyby pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Tym samym mieszkania chronione stwarzałyby osobie usamodzielnianej warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną.

2. Kierunek rozwojowy – Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych

Jednym z podstawowych zadań gminy i powiatu jest zapewnienie wsparcia osobom, które z uwagi na niepełnosprawność czy też chorobę nie są w stanie samodzielnie funkcjonować. Dlatego też osoby i rodziny, w których znajdują się takie osoby powinny mieć zagwarantowany dostęp do świadczeń z pomocy społecznej w postaci: świadczeń pieniężnych, pomocy środowiskowej, w tym szczególnie usług specjalistycznych. Pomimo, iż na terenie Powiatu Niżańskiego rozwinięta jest odpowiednia infrastruktura placówek pomocy społecznej (powiatowe centrum pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, dom dziecka) oraz funkcjonują ośrodki wsparcia dziennego działające na rzecz osób niepełnosprawnych (warsztat terapii zajęciowej, środowiskowy dom samopomocy), to zakres świadczonej pomocy w dalszym ciągu jest niewystarczający. Potwierdzają to dane oparte na diagnozie sporządzonej na potrzeby niniejszej strategii przez PCPR w Nisku, z których wynika, iż wśród klientów pomocy społecznej dużą grupę stanowią osoby niepełnosprawne. Na terenie naszego powiatu powinno być priorytetem dla lokalnych władz samorządowych, zarówno w gminach gdzie nie ma śds-u jak i powiatowych tworzenie kolejnych środowiskowych domów samopomocy. Placówki te zapewniałaby m.in. łatwiejszy dostęp do rehabilitacji oraz specjalistycznej pomocy i terapii, a przy tym zaspokoiłaby ich potrzeby bytowe, terapię zajęciową, świadczenia opiekuńcze. Ważnym jest, aby osoby niepełnosprawne z terenu Powiatu Niżańskiego miały wiedzę dotyczącą swoich praw i uprawnień, dlatego cykliczne opracowywanie i wydawanie lokalnego informatora skierowanego do osób niepełnosprawnych pozwoli na rozpowszechnienie tak ważnych dla tego środowiska informacji.

Faktyczna realizacja przez powiat zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, obrazuje jak duże są potrzeby mieszkańców w tym zakresie. Dlatego odpowiednia alokacja środków finansowych PFRON otrzymywanych na ten cel pozwoli czynnie wspomagać potrzebujących. Nowa perspektywa finansowa UE w ramach obszaru „Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020" w swoich założeniach przewiduje działania także na rzecz osób społecznie wykluczonych (w tym niepełnosprawnych). Koniecznym będzie również kontynuowanie udziału samorządu powiatowego w programie celowym PFRON pn. „Aktywny samorząd", którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszanie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i dostępie do edukacji. Samorząd powiatowy systematycznie likwiduje bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej ułatwiając niepełnosprawnym mieszkańcom powiatu swobodę ruchu i możliwość bezproblemowego przemieszczania się. Kolejne inwestycje dotyczące tego typu

problemów, w niektórych przypadkach mogą być dofinansowanie ze środków PFRON w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III". Na podstawie art. 44b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych powołana została Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Podmiot ten ma charakter opiniodawczo-doradczy, swoimi działaniami inspiruje różne przedsięwzięcia integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz dba o interes tej grupy społecznej. Korzystając z dużej wiedzy i doświadczenia członków rady, należy w kolejnych latach rozwijać działania lokalnych instytucji na rzecz osób niepełnosprawnych m.in. poprzez organizowanie różnego rodzaju spotkań, imprez integracyjnych, kiermaszów czy wystaw twórczości tworzonej przez niepełnosprawnych. Należy także pamiętać o kształtowaniu wśród lokalnej społeczności szacunku i prawidłowego podejścia wobec osób niepełnosprawnych – m.in. poprzez akcje informacyjne w szkołach, lokalnych mediach oraz w internecie.

3. Kierunek rozwojowy – Tworzenie systemów partnerstwa w ramach realizowanych zadań dotyczących problemów społecznych

Wzajemna współpraca zarówno pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, jak i w relacjach samorząd – trzeci sektor, pozwala na poszerzenie oferty pomocy kierowanej do osób potrzebujących. Przykładów konkretnych współdziałań w obszarze pomocy społecznej na terenie powiatu jest wiele. Jednym z nich jest prowadzenie przez Caritas Diecezji Sandomierskiej Warsztatu Terapii Zajęciowej i Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem, czy przez Zgromadzenie Sióstr Pallotynek z Warszawy – Domu Dziecka w Rudniku nad Sanem. Pozyskiwanie nowych partnerów do współpracy na polu pomocy społecznej i rozwój na terenie powiatu sektora ekonomii społecznej mógłby być krokiem do spadku bezrobocia wśród osób społecznie wykluczonych. Współpraca z innymi podmiotami w procesie tworzenia elementów gospodarki społecznej ukierunkowanej na potrzeby wykluczonych mieszkańców powiatu, pozwoliłaby odwrócić negatywny trend w ich postrzeganiu i funkcjonowaniu. Wartym uwagi jest fakt, iż zlecanie organizacjom pozarządowym w trybie konkursowym realizacji określonych działań, prowadzi do prawidłowego wykonania powierzonych zadań czy rozwoju III sektora – tak ważnego w dzisiejszych czasach.

4. Kierunek rozwojowy – Podniesienie poziomu usług świadczonych w obszarze polityki społecznej

Wysoki poziom świadczonych usług odgrywa niebagatelną rolę w efektywności wykonywanej pracy. Nieustanny rozwój kadry pomocy społecznej i jej dostosowywanie się do nowej rzeczywistości pozwala na umiejętne udzielenie pomocy potrzebującym osobom i rodzinom. Problemy z jakimi spotykają się pracownicy pomocy społecznej mają charakter wieloaspektowy. Dlatego stałe podnoszenie kwalifikacji poprzez udział w specjalistycznych kursach, konferencjach i szkoleniach powinien być celem priorytetowym w rozwoju zasobów pomocy społecznej powiatu. Aby móc skutecznie realizować nakładane na jednostki pomocy społecznej zadania, koniecznym jest posiadanie, odpowiedniej do potrzeb kadry pracowniczej. Nadmierne przeciążenie powoduje, iż pracownik jest w swojej pracy nieefektywny, co w konsekwencji może doprowadzić do tzw. wypalenia zawodowego. Bardzo istotnym elementem dobrze funkcjonującego systemu pomocy społecznej jest prężnie działająca

instytucja wolontariatu. To dzięki dobrowolnej i bezpłatnej pracy wielu osób, można rozwijać pomoc dla osób potrzebujących (głownie dzieci i starszych). Dlatego ważne jest, aby promować ideę wolontariatu i podejmować się różnorakich pomysłów na jego rozwój (zwłaszcza wśród lokalnej młodzieży).

9. Sposób i wskaźniki realizacji strategii

Lp.	Kierunki rozwojowe	Sposób realizacji	Wskaźniki realizacji	Źródło finansowania
1.	Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców, poprzez rozwój pieczy zastępczej, zwłaszcza jego rodzinnych form	Rozwój pieczy zastępczej poprzez: przeprowadzenie kampanii dot. rodzicielstwa zastępczego, szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze, tworzenie grup wsparcia, szkolenia istniejących rodzin zastępczych, zwiększenie zatrudnienia koordynatorów rodzin zastępczych	- liczba rodzin zastępczych; - liczba rodzinnych domów dziecka; - liczba dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej; - liczba przeszkolonych rodzin zastępczych; - liczba zatrudnionych koordynatorów;	budżet powiatu; budżet państwa; Fundusze Unii Europejskiej;
		utrzymanie odpowiedniego poziomu nakładów finansowych na instytucjonalną pieczę zastępczą, standaryzacja placówki	- liczba wychowanków w domu dziecka;	budżet powiatu; budżet państwa, Fundusze Unii Europejskiej:
		utworzenie mieszkania chronionego dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	- liczba usamodzielnionych pełnoletnich wychowanków korzystających z mieszkań chronionych;	budżet powiatu; budżet państwa; Fundusze Unii Europejskiej;

2.	Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych	pozyskanie środków na utworzenie samodzielnie lub w partnerstwie środowiskowych domów samopomocy	- liczba osób uczęszczających do Środowiskowego Domu Samopomocy;	budżet powiatu; budżety gmin; dotacje i programy MRPiPS; Fundusze Unii Europejskiej
		zwiększenie nakładów na zadania z zakresu rehabilitacji. Zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,	- liczba osób niepełnosprawnych uzyskujących dofinansowanie ze środków PFRON;	środki PFRON
		powstanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	- liczba powstałych wypożyczalni;	budżet powiatu; Fundusze Unii Europejskiej
		działania informacyjne na rzecz osób niepełnosprawnych	- liczba osób korzystających ze wsparcia PCPR;	budżet PCPR
3.	Zapewnienie specjalistycznego wsparcia, w tym: ofiarom przemocy domowej, osobom wykluczonym i cudzoziemcom posiadającym status uchodźcy	zapewnienie mieszkańcom pomocy w ramach interwencji kryzysowej	- liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia;	budżet powiatu
		zapewnienie specjalistycznego poradnictwa dla osób potrzebujących (zwłaszcza ofiar przemocy)	- liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia;	budżet powiatu; środki MRPiPS
4.	Tworzenie systemów partnerstwa w ramach realizowanych zadań dotyczących problemów społecznych	utworzenie podmiotów ekonomii społecznej	- liczba podmiotów ekonomii społecznej funkcjonujących w powiecie niżańskim;	budżet powiatu; Fundusze Unii Europejskiej
5.	Podniesienie poziomu usług świadczonych w obszarze polityki społecznej	podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy społecznej	- liczba pracowników pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach/ kursach/ studiach;	budżet powiatu; budżet gminy; dotacje MRPiPS; budżet państwa; Fundusze Unii Europejskiej
		zapewnienie odpowiednich warunków pracy dla instytucji pomocy społecznej w powiecie	- liczba jednostek pomocy społecznej w powiecie;	budżet powiatu

6.	Zwiększenie aktywności zawodowej oraz zatrudnialności mieszkańców powiatu niżańskiego	wspieranie zatrudnienia bezrobotnych poprzez usługi i instrumenty rynku pracy wspierające zatrudnienie poprzez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe wsparte subsydiowaniem zatrudnienia oraz działania z zakresu promocji zatrudnienia	- liczba bezrobotnych zatrudnionych w ramach subsydiowanego zatrudnienia; - liczba osób bezrobotnych objętych pośrednictwem pracy i poradnictwem zawodowym; - wskaźnik efektywności zatrudnieniowej i kosztowej poszczególnych instrumentów; - udział w wydarzeniach na rzecz promocji zatrudnienia (targi, dni otwarte, giełdy i inne działania marketingowe);	Fundusz Pracy; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;
		wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawania nowych miejsc pracy	- liczba udzielonych dotacji na podjęcie działalności gospodarczej dla bezrobotnych ; - liczba miejsc pracy dla bezrobotnych i poszukujących pracy w tym niepełnosprawnych, utworzonych w ramach doposażeń miejsc pracy; - wskaźnik efektywności kosztowej i zatrudnieniowej;	Fundusz Pracy; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;
		działania na rzecz wzrostu kompetencji i dostosowania kwalifikacji do potrzeb rynku	- ilość bezrobotnych objętych szkoleniami; - ilość bezrobotnych objętych	Fundusz Pracy; Fundusze Unii Europejskiej;

		pracy poprzez realizację szkoleń, staży przygotowania zawodowego, dofinansowaniem studiów podyplomowych oraz szkoleń pracowników w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego	stażami, przygotowaniem zawodowym oraz finansowaniem studiów podyplomowych; - wskaźnik efektywności zatrudnieniowej i kosztowej; - ilość pracowników objętych finansowaniem KFS;	budżet państwa;
		przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu bezrobotnych poprzez rozwój współpracy z OPS-ami oraz partnerami rynku pracy działającymi na rzecz osób oddalonych od rynku pracy poprzez realizacje wspólnych porozumień i programów np. PAI, programów specjalnych, programów wspierających działania na rzecz ekonomii społecznej	- ilość programów i projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; - ilość bezrobotnych objętych programami; - ilość działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej;	Fundusz Pracy; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;
7.	Poprawa warunków obsługi osób niepełnosprawnych	likwidacja barier architektonicznych – budowa podjazdu/ windy	- ilość zrealizowanych inwestycji;	budżet powiatu; PFRON;
8.	Rehabilitacja zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców powiatu niżańskiego	Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu poprzez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe wsparte subsydiowanym zatrudnieniem	- ilość osób poszukujących pracy niepełnosprawnych objętych subsydiowanym zatrudnieniem; - wskaźnik efektywności zatrudnieniowej i kosztowej subsydiowanego zatrudnienia;	PFRON; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;

		wspieranie rozwoju przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych i powstawania nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych	- ilość niepełnosprawnych, którzy podjęli działalność gospodarczą; - ilość osób niepełnosprawnych zatrudnionych na wyposażonych stanowiskach pracy; - wskaźnik efektywności zatrudnieniowej i kosztowej;	PFRON; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;
		dostosowanie kwalifikacji osób niepełnosprawnych do potrzeb rynku pracy poprzez szkolenia , staże, przygotowanie zawodowe, studia podyplomowe	- ilość przeszkolonych niepełnosprawnych; - ilość niepełnosprawnych uczestniczących w stażach przygotowaniu zawodowym i studiach podyplomowych;	PFRON; Fundusze Unii Europejskiej; budżet państwa;
9.	Wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym i zawodowym i w dostępie do edukacji poprzez realizacje programu „Aktywny Samorząd"	likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania	- liczba dostosowanych budynków użyteczności publicznej;	PFRON; budżet powiatu; budżety gmin;
		tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych	- liczba utworzonych spółdzielni socjalnych;	PFRON; budżet państwa; Fundusze Unii Europejskiej;
		likwidacja barier transportowych	- liczba zlikwidowanych barier transportowych;	PFRON;

		dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych	- liczba dofinansowań;	PFRON;
		tworzenie warsztatów terapii zajęciowej	- liczba utworzonych WTZ;	PFRON; budżet powiatu;
		skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez realizację Programu wyrównywania różnic między regionami III	- kwota dodatkowych środków;	PFRON; budżet powiatu;

10. Monitoring i ewaluacja strategii

Długofalowy dokument strategiczny, tworzony w perspektywie kilku lat, musi podlegać cyklicznym ocenom i weryfikacjom. Monitoring pozwala uwidocznić, jaka jest skuteczność realizacji celów zaplanowanych w ramach strategii, a także zwiększyć efektywność podejmowanych w tym kierunku działań. Jest to zadanie istotne z uwagi na zmieniające się warunki społeczne, ekonomiczne oraz normy prawne.

Dokonywana co dwa lata przez powołany zespół ocena stopnia realizacji celów strategii pozwoli na sprawne i szybkie wdrażanie ewentualnych zmian kierunków aktywności tak, aby skuteczność podejmowanych działań była jak najwyższa.

11. Zakończenie

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Niżańskiego na lata 2017 - 2023" jest odpowiedzią na występujące w tym regionie różnorodne komplikacje i trudności mieszkańców. Spektrum tych problemów jest szerokie tak bardzo, jak zróżnicowane jest nasze lokalne społeczeństwo. Należy mieć na uwadze, iż nawet najdoskonalsza i najlepiej przygotowania strategia podejmująca się rozwiązywania problemów społecznych nie doprowadzi do ich całkowitego wyeliminowania. Niwelowanie i ograniczanie wszelkich społecznych nieprawidłowości powinno być wartością nadrzędną w działaniach każdej jednostki samorządu terytorialnego. Funkcjonujący w Polsce trójstopniowy podział terytorialny państwa, a także występująca zasada subsydiarności w pewien sposób określa jakie zadania (także w odniesieniu do problemów społecznych) może realizować dany samorząd. Istotne jest aby jednostka samorządu terytorialnego realizowała tylko te zadania, które jest w stanie skutecznie wykonać. Dlatego na szczeblu powiatu problemy dotyczące np. bezdomności, długotrwałej choroby czy też ubóstwa mogą nie znaleźć odpowiednich instrumentów do ich rozstrzygnięcia. Aczkolwiek trzeba pamiętać, iż skuteczne rozwiązywanie jednego problemu może powodować ich całkowitą eliminację z życia każdego człowieka.